

Emil Constantinescu față în față cu presa

pag. 8-9

Nr. 11
(317)

13-19 martie 1996

Guvernul închide Metroul

pag. 3-4

Strategii electorale

pag. 5

Erwin Kessler: Expoziția Cézanne

Paris, Grand Palais pag. 12-13

În fața greverelor, și în general a protestelor populare, mediile politice sunt complet dezarmate. Mai ales acum, în prag de alegeri. Cind veniturile muncitorilor industriali scad de la lună la lună, să declari că o grevă nu e bună pare de-a dreptul cinic. Dar e bine să amintesc un episod din anii trecuți, cind protestele marilor centrale sindicale au ajuns să fie discutate în Parlament și cind fiecare grupare politică a fost somată să-și exprime poziția. O mare parte din partidele de opozitie nu au stat prea mult pe gânduri și și-au declarat sprijinul pentru revendicările grevășilor. Am fost surprins să constat că, luat în parte, economiștii partidelor aveau în realitate opinii exact contrare. Ei știau prea bine că manifestațiile masive vor duce la o nouă reproducere a ceea ce se numește blocaj financiar. Adică, la o perpetuare a falimentului generalizat. La prima vedere ai spune că e o ipocrizie irresponsabilă, provocată de stricte interese electorale. Să totuși, economiștii din opozitie găseau în gestul lor o rațiune politică mai serioasă. A sprijini protestele sindicale, credeau ei – și mai cu seamă în momente de criză majoră –, însemna să politizezi sindicate și să pui Guvernul într-o situație imposibilă, care ar fi provocat o veritabilă criză politică, deschizînd drumul unei negocieri pentru formarea unui nou guvern. Calculul acesta s-a dovedit însă greșit, pentru că nu ținea seama de două lucruri foarte importante. Pe de o parte guvernul era mult mai dispus să cedeze presiunilor sindicale decât pâ-

rea la prima vedere. Iar pe de altă parte, în ciuda tuturor declarațiilor belicoase, sindicalele însele erau, la rîndul lor, inclinate să accepte un compromis. În realitate, dialogul Guvern sindicate s-a purtat mereu în tonul unei complicități care excludea complet rolul opozitiei politice. Opoziția spera ca prin declarațiile ferme de sprijin să obțină un control asupra sindicatelor, lucru care s-a dovedit

nifestație „nepolitică” a fost un enorm esec al conștiinței politice. A fost, în tot cazul, un semn că generația tinără nu poartă cu ea semnele unei radicale schimbări de atitudine.

Dar, revenind, să spunem că, în realitate, criteriul nepolitizării este produsul ideologic al celor care doresc să mențină intactă rețea aceasta, a industriilor nerentabile, adică în primul rînd al directorilor de întreprin-

dare cu grupurile economice cele mai conservatoare. Protestele lor au fost oarbe. Așa privind lucrurile, situația pare fără ieșire. Nu pot să ignori protestele populare, dar nici să le sprijini necondiționat. În aparență doar, lucrurile sint mai simple cind e vorba de un protest izolat ca cel de la Metrou. Guvernul își permite să reziste, iar opozitia e la rîndul ei mai puțin interesată să sprijine un protest fără mijă politică. Dar problemele e în fundal ei aceeași. Cereri de salariai, care vor duce inevitabil la inflație și ulterior la alte proteste și alte cereri de salariai. Ne învățăm într-un dramatic cerc vicios. Soluția nu mai poate veni decât de la oamenii însăși, de la sindicaliști și, în general, de la cei care pot organiza un protest. Să spunem ritos, în ciuda eșecurilor de pînă acum, că protestele sindicale, de orice fel, trebuie politizate. Cu alte cuinte, ele trebuie să ceară demisia guvernului și schimbarea regimului politic. Numai așa se poate evita ca motivele nemulțumirilor populare să fie tratate ca simple accidente. Astăzi revenind la unui drept nu are nici o sansă de reușită dacă nu dobîndește o clară dimensiune politică. Altfel, pentru orice se poate găsi o explicație cum ar fi: o mică „disfuncție” la nivel macroeconomic, un efect secundar al unei ierni grele, o inadvertență legislativă. Dacă obiectivele sindicatelor au fost pînă acum aceleași cu ale directorilor, politizarea ar oferi sindicatelor sansa de a observa că interesele lor sunt divergente.

HORATIU PEPINE

Protestele oarbe

iluzorii. Sindicalele au devenit de-a lungul timpului imune la orice propunere de schimbare radicală. Iar cum astfel de idei veneau invariabil din partea opozitiei, militanții sindicali s-au opacizat complet la orice mesaj venit din această direcție. Cuvîntul de ordine a fost și este în continuare nevoie de schimbare sindicatelor, care a prins foarte bine, pentru că neafilierea politică a fost prezentată ca un semn de maturitate a unei organizații. A fost cu totul uimitor să constat că pînă și studenții au preluat, mimetic, fără nici cea mai mică reflecție critică, sloganul nepolitizării, vorbind cu dispreu și suveran de politicienii care ar putea folosi protestul lor în scop electoral. Dacă greva studenților a avut o oarecare eficiență practică, marea lor ma-

dere. Să s-a văzut nu o dată că sindicaliștii sfîrșeau prin a fi perfect solidari cu acești directori, care se retrageau strategic, instigând pe muncitori împotriva Guvernului. Directorii și sindicalele, dacă nu aveau aceleasi interese, aveau, la un moment dat, exact aceleasi obiective, care constau în a pune pe seama bugetului datorialele întreprinderii. Să văzut, de-a lungul timpului, că toate încercările de politizare a sindicatelor au eşuat, iar protagonistul acestei campanii, Victor Ciobea, și-a pierdut o mare parte din influență pe care a avut-o, fiind silit să opteze pentru cariera politica pro-priu-zisă. Așadar opozitia a calculat greșit, deoarece Guvernul a fost mereu dispus să sacrifice rațiunea economică. Iar sindicalele erau perfect soli-

Stimată doamnă
Gabriela Adameșteanu,

Mărturisesc că urmăresc cu satisfacție revista „22” și prețuiesc în cîin deosebit curajul, competența și incitatia analizelor politice publicate, în mare măsură o oază de democrație, toleranță și deschidere spre Europa în presa din țară. Se înregistrează însă și mici deraiere, fenomen firesc, ba chiar sint și numere în care se produc o aglomerare de stridente și gafe ce pot compromite și o reputație consolidată pe drept. Mă refer, de pildă, la numărul 6 (1-7 februarie 1996), unde s-a strîns parcă, iertare, un mil al confraciunilor. Precizez că e vorba, desigur, de aprecieri subjective, din unghiul meu de vedere, și, deoarece aplaud climatul de dezbatere urbană promovat constant în paginile revistei, mă încunțușez să le infățiez:

1) Andrei Cornea este, probabil, cel mai subtil și incisiv comentator impus de echipa de la „22”. Nu-mi dau seama însă de ce în ultima vreme, împins poate de un spirit speculativ excesiv, se rătăcește în coridoarele teatelor și interpréterii, dorind să abordeze numai deosebit, fără oportunitate, ca probă de performanță, teme delicate, anevoie de elucidație în puține rînduri: religia în școli, compararea sentimentelor naționale cu circulația monetară, drepturi istorice în Transilvania etc. Ar fi nedrept să omit, în schimb, celelalte diagnoze asupra contaminării Opozitiei cu propaganda sovină a Puterii, din ratiuni cu precădere electorale (diagnoze asemănătoare cu cele stabile tot în „22” de Gabriel Andreescu, H.-R. Patapievici, Gabriela Adameșteanu, Emil Hurezeanu), precum și alte pătrunzătoare investigații, în care s-a evidențiat forța sa analitică. În sumarul de față, Andrei Cornea e inclus cu un comentariu despre candidatura lui Petre Roman la președinție. Trebuie să ne reprezentăm ineditul situației: un temut polemist care aducea îndrîjti, neadupăcat, obiecții la strategia unui șef de partid charismatic și vizionar, Cornelius Coposu (cam sicioane puncte în gardă!), și care iudeca tot transânt *principalele distincții interne*, Nicolae Manolescu – prin urmare, acest moralist sever se arată acum, subit, nespus de clement cu veciul și noui pretendent la domnie. El elogiază fără să clipească, tocmai în „22” (unde s-a formulat mereu un verdict opus), perioada de guvernare a lui Petre Roman, etichetată „un succ” (e adévarat, se adaugă „măcar parțial” și în comparație cu cabinetul Văcăroiu). Orisică, aprecierea sună senzatională și se poate lese deduce că se pronunță astfel implicit o laudă și în absolut. Stupefiant apare faptul că Andrei Cornea nu menționează grave erori din trecut ale proaspătului său favorit: a) participarea revoluționarului în pulovăr la zilele răsturnării din Decembrie 1989, fără ca el să fi crezut de cuvîntă să lămurească națiunii derulate, în cei sase ani scurși de atunci, cum a ajuns dinșun, un anonim, prim-ministru, ce știe despre dedesubturile insurecției și despre teroriști, cine și răspunzător de moarteala a sute de oameni neînvoiați; b) alături de Ion Iliescu, premierul foarte sigur de sine a inaugurat politica duplicită falimentară, anunțând spre Vest că România merge pe drumul democrației, al privatizării, al ruperii de vechile constelații, promovind totodată, fății sau mai voalat, în interior, un curs invers, de frinare a reformei, de defâinare și nimicire a Opozitiei, de treptată inchidere și supralicitatea naționalistă (firește, demarcările solicită nuanțări în privința lui, o natură mai alunecosă, însă în linii mari, ele se mențin și pentru el incontestabil); c) extrem de socantă s-a păstrat în memorie atitudinea lui Petre Roman după năvăala minerilor în iunie 1990, cînd acest ins instruit, cu bune maniere, stăpînd impecabil mai multe limbi străine, versat în contactele cu diplomați și cu presa occidentală, a investit autoritatea pe care o detinea spre a răspind nonsănătăț, în mod repetat, simuind inocență, neadevăruri uluitoare despre desfășurarea evenimentelor. După cit pot să verific de la distanță, el nu și-a cerut scuze în public pînă acum pentru emiterea de calomii și mistificări (de pildă, cele prezente în vestitul interviu din *Der Spiegel*).

Din nebăgare de seamă, poate, conducea publicației „22” a comis o greșeală plasînd textul despre Petre Roman ca editorial, ceea ce presupune, evident, angajarea redacției. Nu numai atât. E curios pentru un colectiv de exersați profesioniști că poza în mărime impresionantă și numele lui Andrei Cornea, seminatul editorialului, survin, și în capul primei pagini, iar în cuprinz, așași publicist, care face parte din formația expusă în casetă, mai răspunde la un chestionar, fiind iar așezat și aici în fruntea unei grupări de colaboratori.

2) În rubrica rezervată cititorilor se oferă găzduire pe întreg spațiul ei unei lungi riști poze cu un articol critic tipărit anterior în revistă. Înînd seamă de obiectul controversei, această risipă mi se pare un abuz în folosirea dreptului la replică. Autoarea, incriminată pentru o serioasă culpă jurnalistică, se apără că a fost fals înțeleasă, deși a susținut o aberație, cum recunoște singură (de fapt, una din cele mai jocnice născători mai vechi din istoria antisemitismului), ea se corejează, precizind că nu vizează un popor în totalitate, ci doar pe cîțiva reprezentanți ai săi. Ca și cum cineva ar insinua în mod nătingă, să zicem, că, plecind de la legenda Dracula, în România își are leagănul vampirismul, că apoi să se restrângă doar la o regiune sau localitate, iar revista „22” să-să grăbe să ofere adăpost acestei neghiozii. Redacția a căzut într-o capcană, fără să sezeze nici ulterior cit de adâncă e groapa cu pîcina.

3) Cu risipă de coloane (pp. 14-15), este etalată o prezentare a unei expoziții din Paris. Nu atât opinionele extravagante ale vizitatorului Erwin Kessler socotescă – căci nu tagăduiesc ștefănește unor idei și disocieri. Deocamdată, din cauza dificultăților de deplasare, se poate anevoie controla obiectivității selecțiilor operate de cronica. Ceea ce m-a frapat, însă, a fost dezinvoltura cu care încă puțin cunoscutul eseist se avîntă dincolo de zidurile muzeului respectiv, pentru a-si bate joc de-a valma de opere și autori, *cuocînd obiectele, moritori și camicele* ex-*de contrariai*, caracterizările intrate în panoplia gustului din secolul nostru trepidant. Bine, bine, libertatea de a clăti socluri aparține nu numai oamenilor celebri, admisi și penru bizerizările lor, însă de la junii teribilești se revendică totuși un minimum de demonstrație și decență. Niciu-nu-l intimidează pe trimisul revistei „22”, el vorbește despre „stupide travestiri ale lui Andy Warhol, Mapplethorpe” („într-paroxism și ură pînă la moarte”), despre „trucuri narrative și flecărea existentialist-ironică (...) apările (...) de gen Foucault și Baudrillard” sau „aşa cum mama a crede Malraux și împreună cu el atijia apostolii de singur”. (Cînd expert este oare cronicarul plastic în domeniile creației și biografiei unui renunțat ministru din apropierea lui De Gaulle că poate așterne pe hîrtie propozitii atât de neînțelibile? Să luăm însă cauzul lui Jean-Luc Godard, pe care pînă și detractorii săi învernușăți îl înscriu automat printre inovatorii artei cinematografului din ultimele decenii. Ce ni se spune despre el? Printre altele că „s-a uitat pe sine, din neatenție, în spatele aparatului de filmat, incident care, durind cîteva decenii (...)”; „neseriozitatea solemnă profesației de Godard (...)”). Ca să răstorni tabla de valori a veacului XX, și de preferat să-o pornești sistematic, neprîpiti, un păpuș celulat, aprovizionat pe cît posibil cu argumente. Măcar un cod elementar de conduită gazetărescă s-ar cunveni respectat, mai ales la „22”, unde e în joc un prestigiul care a fost cucerit prin seriozitate, cumpărire, consecvență. Nu ar fi corect să reiasă că numărul „scârmănat” mai sus s-ar abate flagrant de la normele invocate, deoarece semnalează că în alte pagini se profilează ca de obicei texte consistente, bunăoară „Memorialul de la Sighet” (cu intervențiile substanțiale ale unor personalități majore ca Ana Blandiana, așteptată de cititorii intodată cu mare interes) sau „Scrisoarea deschisă către Octavian Paler” de Fey László (cu atît mai îndrăneță este inițiativa revistei de a da acces unei versiuni perfect lucide și logice din tabăra „adversă”, versiun-

ne care nu capătă aproape niciodată liberă trecere în restul presei), precum și alte contribuții de Horatiu Pepine, Ilie Șerbănescu, Oana Armeanu, Daniel Dăianu.

Făgăduiesc să rămîn și mai departe un cititor fidel al revistei, pe care, dincolo de mîcile rezerve, o prefer dintr-o prezentă.

**Prof. Emanuel D. Bălean,
Bad Mergentheim, Germania**

Domnule Emanuel D. Bălean

Este privilegiul, dar și mizeria editorialei listului sau a comentatorului politic să abordeze în putine rînduri, cum observați, teme delicate și chiar, uneori provocatoare, precum religia în școli, ori chestiunea „drepturilor istorice”. A le abandona numai disputelor academice ar fi comod, dar cred eu, ar semăna mult cu o demisie. Pețe obiectă, cum o faceti, că subiectele au fost rău tratate, dar atunci v-ai fi recunoscător dacă atîi precizezi de ce, de exemplu, obligativitatea religiei în școli nu violează, după dumneavoastră, libertatea de conștiință și nu încurajează ipocrizia, sau de ce nu agreezi o tratare nonsubstanțialistă a națiunii, ce ar aborda, aşa cum am incercat, valorile naționale prin analogie cu însemnele fiduciale bănești.

În legătură cu articolul despre Petre Roman, doreșc să vă spun următoarele:

a) După părerea mea, a nu fi perceptu, sau a nu percepe nici în acest moment diferență importantă dintre Petre Roman și Ion Iliescu, sau între PD (FSN) și PDSR (FDSN) este o eroare pe care opozitia structurată în CDR a plătit-o scump în 1990-1992, și o va plăti din nou scump în 1996, dacă nimic nu se va schimba în această privință. Mi se pare greu de susținut, în acest moment, de exemplu, că Roman și guvernul pe care l-a condus a promovat, alături de Ion Iliescu, „fățis sau mai voalat, un curs invers, de frinare a reformei”. Uimirea dumneavoastră că soco... „măcar parțial” românii au suces... „stupide travestiri” ale lui Andy Warhol, Mapplethorpe” („într-paroxism și ură pînă la moarte”), despre „trucuri narrative și flecărea existentialist-ironică (...) apările (...) de gen Foucault și Baudrillard” sau „aşa cum mama a crede Malraux și împreună cu el atijia apostolii de singur”. (Cînd expert este oare cronicarul plastic în domeniile creației și biografiei unui renunțat ministru din apropierea lui De Gaulle că poate așterne pe hîrtie propozitii atât de neînțelibile? Să luăm însă cauzul lui Jean-Luc Godard, pe care pînă și detractorii săi învernușăți îl înscriu automat printre inovatorii artei cinematografului din ultimele decenii. Ce ni se spune despre el? Printre altele că „s-a uitat pe sine, din neatenție, în spatele aparatului de filmat, incident care, durind cîteva decenii (...)”; „neseriozitatea solemnă profesației de Godard (...)”). Ca să răstorni tabla de valori a veacului XX, și de preferat să-o pornești sistematic, neprîpiti, un păpuș celulat, aprovizionat pe cît posibil cu argumente. Măcar un cod elementar de conduită gazetărescă s-ar cunveni respectat, mai ales la „22”, unde e în joc un prestigiul care a fost cucerit prin seriozitate, cumpărire, consecvență. Nu ar fi corect să reiasă că numărul „scârmănat” mai sus s-ar abate flagrant de la normele invocate, deoarece semnalează că în alte pagini se profilează ca de obicei texte consistente, bunăoară „Memorialul de la Sighet” (cu intervențiile substanțiale ale unor personalități majore ca Ana Blandiana, așteptată de cititorii intodată cu mare interes) sau „Scrisoarea deschisă către Octavian Paler” de Fey László (cu atît mai îndrăneță este inițiativa revistei de a da acces unei versiuni perfect lucide și logice din tabăra „adversă”, versiun-

Domnului Emanuel D. Bălean

După propria-i expresie „un minimum de demonstrație” ar fi trebuit să ofere și cititorul nostru din Germania, dacă ar fi evitat să-și manifeste doar dezacordul în raport cu anumite calificative și formulări din articolul meu. Poate că stilul iconoclast este permis doar „oamenilor celebri, adi- și și pentru bizarerile lor”, dar aceasta nu este mai puțin o idee romantică, fetișist-eliteară, devenită simplu loc comun. De aceea „oamenii celebri” precum Warhol, Malraux, Godard, Mapplethorpe sunt dincolo de bine și de rău întrucătă aprecierile pozitive la adresa lor au intrat „în panoplia gustului din secolul nostru trepidant”. Fără voie, cititorul își demonstrează astfel singur părerea, întrucătă a crede că în acest „secol trepidant”, „panoplia gustului” este inamovibilă, reprezentă o simplă contradicție în termeni. Cît despre demonstrațiile din articolul meu, ele ocupă atîa spațiu tipografic cît permite o (asaltată) rubrică de cultură într-o publicație social-politică. Ciudat, cititorul nu-și pierde timpul cu demonstrații (multumindu-se să atragă atenția asupra unor probleme morale pe care le-ar ridica, printre altele „creația și biografia unui renunțat ministru din apropierea lui De Gaulle”). Utilă menționarea calificărilor oficiale ale lui Malraux, dar asta nu spune nimic despre creatorul respectiv. Cît despre Warhol cred că e semnificativă poziția unei publicații precum *Esprit* care, în noiembrie, titra explicit „Celebritatea lui Andy Warhol sau imbecilitatea acestui secol” (nu-i mai puțin adevarat că faima acestuia a fost corodată de critica unor Benjamin Buchloh și Robert Hughes, cu ani buni în urmă). Evident, as fi putut apela la „caracterizări notorii și calificate exact contrarii”, dar aceasta este o problemă de gust ce nu poate fi imputată nimănui în numele unor „autorități” vag invocate. Oricum, în ceea ce privește „opiniile extravagante”, îl pot asigura pe cititorul nostru că ele apar astfel doar private în oglinda stilului și aurită a altor timpuri, a altor biografii și bibliografii. As fi preferat ca interpelarea domniei sale să fie concisă, negindu-mi textual, „ideile” și „disocieriile”. Dar indrumările stilistico-morale sunt, din păcate, la rîndul lor, o problemă de stil, de gust, de subiectivitate.

Si încă ceva: la Paris nu sunt „trimisul revistei 22”, ci doctorand, cu o teză despre „Hieronymus Bosch” și teologia negativă.

Erwin Kessler

Deși costurile hîrtiei și ale tipografiei ne-au silit să creștem prețul revistei, prețul abonamentelor rămîne același pentru a veni, atît cît putem, în sprijinul cititorilor noștri fideli. Așadar, și de acum înainte abonamentele trimestriale contractate prin redacția 22 (nu la Oficiile Postale) costă:

6.000 lei cu expediere prin poștă

5.500 lei cu ridicare de la redacție

Reduceri pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenți, foști deținuți politici și veterani de război:

4.500 lei cu expediere prin poștă

4.000 lei cu ridicare de la redacție

Cei interesați sunt rugați să achite la sediul redacției (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", com 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, București*.

Adeverințele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.), valabile un an, se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București*, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

Abonamentele cu reducere sunt sponsorizate de Asociația EST-LIBERTÉS

Capăt de linie Guvernul intenționează să închidă Metroul o lună de zile

Actuala grevă de la Metrou, intitulată sugestiv „Grevă a disperării dictată de Guvernul Văcăroiu”, este una din cele mai importante mișcări sociale ale acestui an. Începută săptămâna trecută, greva îi reușește pe toți cei 6.000 de salariați ai METROREX, și parcă pentru prima dată în ultimi doi ani niste oameni refuză compromisul și se arată a fi imuni la amenințările Guvernului care, prin gura primului-ministru, transformă peste noapte într-o „doamnă de fier” a României, amenințând și refuzând orice dialog. Cum s-a ajuns, totuși, aici?

Un „război al nervilor”

• 7 martie: Administrația Metroului cheamă sindicalele în fața Curții Supreme de Justiție dar, cu jumătate de oră înaintea începerii procesului, liderul grevistilor, Ion Rădoi, suspendă greva, pentru a permite relansarea dialogului cu Guvernul, care nu acceptă negocierile decât cu condiția relăuirii lucrului. Numai că, imediat, salariații declară greva spontană, blocând calele de acces spre stații. Metroul rămîne astfel închis și după ora 16, cind, de obicei, greviștii își relua lucrul.

• 7 martie: Președintele intervine la rîndul ei în conflict și, prin gura purtătorului de cuvînt preșidențial, definește greva ca fiind o acțiune „cincică și nefondată”, care a provocat suferințe populației și agenților economici.

• 8 martie: Într-un nou proces întreprins de USLM, Regia Autonomă obține declararea grevei ca ilegală. Numai că nimeni nu pare impresionat de acest lucru. De atunci se duce un permanent război între administrație și greviști pe de o parte, și greviști și Guvern pe cealaltă parte. Administrația declară că nu va negocia decât după reluarea lucrului, în timp ce greviștii afirmă că nu vor începe lucrul decât după satisfacerea tuturor revendicărilor.

• 11 martie: Guvernul cere salariaților METROREX să reia lucrul, ame-

nințind că va desface contractul de muncă tuturor celor care nu vor accepta. Cei care refuză vor fi evacuați din stațiile de metrou de forțele de ordine. Conducerea METROREX și Ministerul de Transport sesizează Ministerul Justiției, Ministerul de Interne, Serviciul Român de Informații și Parchetul General de acțiunile „ilegale” ale greviștilor. USML depune recurs la Judecătoria sectorului 1, care declarase ilegală greva începută pe 4 martie.

Guvernul nu subvenționează Regia Autonomă

Construcția metroului bucureștean a început în anul 1975 și a continuat pînă în 1990. Cheltuielile enorme (1 milion de lei an. Cheltuielile aferente metrului linear, cu instalările aferente cu tot, la nivelul anului 1989) au făcut ca, după revoluție, lucrările de extindere a rețelei să fie sistate. Astăzi, rețeaua subterană de metrou se întinde pe o distanță de 60 de km. Pe lîngă 200 de km. de tunel, Regia Autonomă mai dispune de 40 de stații, trei depouri și o uzină de reparări. Ca rețea, acoperă 8% din suprafața orașului, socotind și izocronele (un perimetru de aproximativ un km. în jurul stațiilor), și tranzitează anual 170 milioane călători, ceea ce înseamnă o medie de 450 mii călători pe zi. În ultimii ani, însă, RA a pierdut o parte din călătorii, în parte datorită imposibilității unei oferte adecvate. Frecvența trenurilor este în medie de 10 minute (față de timpul normal de 2-3 minute). Deficitul de capacitate de transport s-a agravat prin acumularea problemelor tehnice, ajungind la ora actuală la 30%. Prețul actual al călătoriei (în medie 200 lei) înseamnă o acoperire de 40% a costului real, restul de 60% fiind finanțat de la bugetul de stat. Vorbind despre finanțarea de la buget, Constantin Ballo, șeful serviciului tehnic din RA, afirmă:

„Peste tot în lume transportul public este subvenționat. Numai că, vorbindu-se de finanțarea RA, se uită de obicei să se spună că nu regia este subvenționată, ci activitatea ei”. Acest procent de 60% nu este aşadar un cadou făcut de Guvern Regiei Autonome, ci o obligație pe care acesta și-a asumat-o, pentru că nu i se poate percepe călătorului prețul real al călătoriei. Din păcate, afătă la capătul unui lanț de prețuri, RA nu poate reflecta în activitatea sa efortul finanțat pe care îl depune. Să, cum singura resursă de finanțare vine de la buget, săt de înțeleas greutățile cu care se confruntă RA (alte metrouri sunt subvenționate atât de la bugetul de stat

dar și de bugetele locale. În zona pariziană Ile de France se percepă o taxă specială pentru metrou, de 2%, de la toate firmele care depășesc 9 angajați). „Nefiind, aşadar, o întreprindere rentabilă, Metroul nu beneficiază de investițiile uriașe din alte domenii (de exemplu, industria de automobile), investiții care se regăsesc ulterior în vînzări. Efortul tehnologic fiind mic, atrage după sine o productivitate a muncii scăzută. Transportul public este un domeniu «main d'oeuvre», un domeniu în care munca manuală definește o pondere importantă, situație ce se reflectă în costurile de personal (51% din cheltuieli). (Constantin Ballo) Deși la un moment dat acest procent ar părea exorbitant, salariații sunt totuși nemulțumiți. Ceea ce reproșează ei Administrației este tocmai salariul scăzut în raport cu munca depusă, și condițiile de lucru pe care le socotește de-a dreptul insuportabile.

Loc de muncă, boli profesionale și salarii

La ora 12 ziua, într-o zi de grevă, stația de metrou Unirii este animată, ca într-o zi de lucru obișnuită. Discut cu un mecanic de locomotivă. Nă este deloc marcat de tensiunea ce pare a-i stăpîni pe ceilalți: „Nu avem salarii de milioane. Dacă ar fi fost așa, nu am fi intrerupt lucru!”. Oricum, Sindicalul mecanicilor de locomotivă a deschis separat un conflict de muncă cu Administrația, așa că nu este deloc exclus că, după închetarea acestei greve, mecanicii să intre la rîndul lor în grevă, de data aceasta singuri. Ceea ce doresc în principal cei din ramura mișcare este acordarea statutului de unitate de călătoriă implicativă în cadrul această pretensiune? Ca și cei de pe calea ferată, mecanicii de locomotivă de la Metrou au aceeași pregătire profesională, deși la un moment dat condițiile de lucru sunt cu totul altele. Un mecanic de ramă (o ramă însemnând două vagoane de metrou) petrece între 6 și 8 ore pe zi în subteran. „Este o senzație de claustrofobie permanentă” – explică Valeriu Rămulescu, vicepreședintele Sindicatului mecanicilor de locomotivă. 6 ore pe zi petrecute la lumina difuză a farurilor, 6 ore pe zi inspirind un aer plin de impurități, căci instalațiile de ventilație nu funcționează. Singur curentul natural, format de la o stație la alta, prin efectul de piston, rămine să care cu el norii de praf strâniți de trecerea trenurilor. Administrația nu recunoaște totuși nici un fel de boală profesională, deși majoritatea mecanicilor de locomotivă suferă de hipertensiune sau boli cardio-vasculare pricinuite de insuficiența oxigenului. Dar nu numai mecanicii au de ce se plâng. Interlocutorul meu, un tînăr de 23 de ani, lucrează la „întreținere linii și tunel” și „are deja la activ o tuberculoză”. Ne îndepărtem de larma din stație, îndrepindu-ne spre capătul peronului. O poartă ruginită marchează cu un semn vag „accesul interzis”. Însoțit de o lumină difuză, pătrundem prin această poartă spre capătul unei prelungiri a peronului, unde o scară de beton ne ajută să coborim spre sine. Miroase a pînă și ulei rîncadă. Din loc în loc, sunăvoaie subțiri se prelungesc pe pereții de beton, ocolind coloanele de mușege. „De obicei muncim noaptea, cind curentul din rețeaua electrică este întrerupt” – îmi spune însoțitorul meu. Numai că efortul fizic este mare (înlocuirea řinelor și a traverselor). Este inevitabil să nu transpiri, iar noaptea în tunel este destul de frig. Din loc în loc,

cîte un bec luminează pereții scorajoși și zecile de cabluri întinse de-a lungul lor. După cîteva sute de metri îmi propune să ne întoarcem „pentru că nu mai este nimic de văzu”. Într-adevăr, pereții goi și roind de apă, mușege, și un acut sentiment de cavou este tot ce-ți pot oferi subteranele metroului bucureștean. Mă despărțește de insuportabilul meu care, cu toate insistențele mele, nu vrea să-și spună numele. Poate se teme, ori poate se gîndește că nu strică să fi prevăzător. Iar muncitorii de la Metrou sunt foarte prevăzători. „Este mai bine așa”, „Numele nu are nici o importanță”. Crimpeie de vorbe, gînduri neduse pînă la capăt. Oricum, nu are rost să insist. Presa nu le-a fost deloc favorabilă zilele acestea, iar liderii lor nu uită să le reamintească, din cînd în cînd, acest lucru. După un timp, discut cu un grup de femei. Sînt lăcașuți mecanici la depoul IMGB și au un salarîu foarte mic (200.000 mii net) – spun ele – în comparație cu munca depusă. Halele sunt complet neîncălzite, praful se răspindește în fiecare ungher. Înainte de reparări, vagoanele de metrou sunt curățate cu un furtun cu aer, iar atunci „numai ochii și se mai văd în cap”. Ca peste tot, în Metrou depourile se confruntă cu lipsa apei potabile, pe care de obicei o aduc de acasă. Despre apă caldă nici vorbă. Marin Cojocaru este electromechanic la același depou. Are un salarîu net de 240.000 lei. Îmi spune o poveste pe care de acum o stiu pe de rost. Este – îmi spune – „bolnav de reumatism din cap pînă în picioare. Există oameni care au acumulat un număr de ani muncind în Metrou, iar efectele condițiilor de lucru încep să se facă simțibile. Călătorii care ne apostrofează nu și înțină în ce conținut tu răcam”. În urma de reparări. Militari se muncește cu masca de gaze pe față. Uzina nu beneficiază de o spălătoare pentru ramele ce urmează să intre în reparări, așa că toate aceste operații se efectuează într-singură hală, în timp ce un fum gros năvălește pe ușile deschise.

Premierul Văcăroiu a promis concepția tuturor celor care nu vor relua lucrul. Judecătă pripită. Întreținerea instalațiilor presupune un personal de înaltă calificare. Sînt situații în care un muncitor ajunge abia după cinci sau sase ani să cunoască în amănunte problemele tehnice specifice metroului. Poate fi, aşadar, pusă în practică o ascenție amenințătoare? Dar vremea amenințării o trecut.

Epilog

Ministrul Muncii și Protecției Sociale, Dan Mircea Popescu, a anunțat, în după-amiază zilei de martie 12, că Guvernul a hotărît să ia măsuri severe împotriva greviștilor de la Metrou. Cu o altă înainte, Guvernul cerește salariaților să semneze un angajament individual de reluare a lucrului. Din cei 6.500 de lucrători, au semnat angajamentul aproximativ 1.000. În consecință, marti, Guvernul a hotărât concedierea tuturor celor care nu semnaseră angajamentul, și închidește metroul bucureștean pentru o lună de zile. În acest timp, Regia care administrează Metroul va face lucrări de renovare și întreținere. Totodată vor fi angajați noi lucrători, cu prioritate din rîndurile řinelor de la căile ferate. Guvernul a decis să suplină că absența trenului subteran cu autovehicule MApN și MI, care vor fi imediat aduse în capitală de pe o rază de 150 km din jurul Bucureștiului.

IULIAN ANGHEL

RADU CĂLIN CRISTEA

Pisica sălbatică de la Metrou

Protestul Uniunii Sindicatelor Libere de la "Metrex" părea, în datele sale primare, unul legitim. Sindicaliștii conduși de Ion Rădoi constataaseră că Regia nu și-a respectat promisiunile făcute în cadrul Protocolului convenit în 4 aprilie anul trecut. Lăsind deocamdată de-o parte chestiunile financiare, d-l Rădoi avea tot dreptul să se plingă că gurile de aerisire ale stațiilor de metrou sănătoase sunt uzate, că nu există apă potabilă, că, la lumina becurilor chioare din hală de la Ciurel salariații își trătesc pe ei aceleasi salopete lîncedă, că ar trebui recunoscute bolile profesionale, „de subteran” etc. Onorată pentru liderii USLM a fost, cel puțin la nivel declarativ, preocuparea pentru impactul grevei asupra bucureștenilor, mai ales asupra persoanelor cu handicap sau sărăce (grijă cu atât mai lăudabilă cu cît a fost inclusă și în documentul oficial prin care a fost motivată autosuspendarea grevei). S-ar cuveni să-l credem pe cuvînt pe d-l Rădoi atunci cînd, flancat de supergeuri mișcării sindicale (CNSLR-Frăția, BNS și Cartel Alfa), la conferința de presă comună din 5 martie a declarat că „principală revendicare (a USLM) este crearea unor condiții de munca omenești, lucru cerut de sindicate de peste sase ani”.

Privit dinspre alte etaje ale protestului de la Metrou, aplombul umanitar sus-menționat paleste însă sensibil, putînd lăsa chiar impresia unui simplu paravan pentru adevaratele ţinte ale mișcării. E mai mult sau mai puțin important faptul că sindicaliștii și-a dat seama de lipsa de cuvînt a administrației exact la 11 luni după semnarea amintitei convenții. Revelația în cauză s-a produs în plină iarnă, în miezul crizei transportului în comun, atunci cînd circulația prin București devine în inevitabil calvar. Minți mai circuoase au descifrat în momentul ales pentru declansarea grevei tocmai exploatarea unei presiuni populare ce ar fi putut zăpăci administrația, forțînd-o să cedeze într-o zi că n-a făcut-o într-un an. E, apoi, dacă nu cumva în primul rînd, chestiunea procentului de majorare a salariilor. Premierul Văcăroiu afirmase, într-o conferință de presă și într-un interviu televizat, că venitul mediu brut al salariaților de la Metrou (salariu plus sporuri) ar fi fost în ianuarie a.c. de 437.937 de lei. Această cifră a stîrnit minția greviștilor și, desigur, a stimulat apetitul polemic al politicienilor „Minciuna grosolană” – a exclamat ex-ministrul Transporturilor, Băcescu. Numai că, la o zî după debutul grevei, liderul Rădoi declară public că „pe lîngă salariul mediu brut de 239.000 de lei, veniturile celor din subteran ajung să crească în medie – cu ajutorul sporurilor – cu aproape 60%”. Prin urmare, în mod paradoxal, de astă dată d-l Văcăroiu nu fusese prea departe de realitate. Oricum – tocmai aceste venituri făceau obiectul controversei cu patronatul, USLM cerînd o majorare a salarilor de la 1 ianuarie a.c. cu 28% și cu încă 20% de la 1 mai. Cum mai toată societatea românească ar putea intra oricînd, spontan și legitim moralicește într-un soi de grevă națională, datorită impasului finanțar ce o macină – interpretarea oportunității doleanțelor salariale ale celor de la Metrou ar însimna o dilemă din care, personal, nu prea văd cum să țină.

Pe tot parcursul grevei, d-l Văcăroiu s-a comportat în limitele sale firești. Nu-mi dau seama prea bine dacă de bunăvoie, ori împins de spate de nisici interesul electoral, primul-ministrul a ieșit din morozitatea sa arhetipală, emîntînd o suita de judecăți în caros boacănele copilărești au alternat cu găfă de tristă amintire. În condiții în care Justiția nu se pronunță încă asupra legalității grevei – nici pînă astăzi nu se știe în ce calitate a decretat, sec, premierul că „greva încalcă total prevederile legale”. D-l Văcăroiu a mai spus că, înainte de grevă, d-l Rădoi și ai săi s-ar fi consultat cu unele partide „de centru și de centru-dreapta”. Toamă în momentul în care erau tentați să luăm nota de această informație importantă, d-l Văcăroiu ne-a linisit în maniera sa specifică, adăugînd că nu are dovezi privind pretinția întîlnită. Primul-ministrul a trecut apoi la amenințări a căror solemnitatea a putut sănătatea hilare. Am rîs însă, recunosc, cam mînzențe. Astfel, după ce a evocat tabloul dramatic al felului în care circulă bucureștenii

datorită irresponsabilei greve, d-l Văcăroiu a continuat, afîrmînd că „pentru restructurări”, Metroul ar putea fi închis timp de o lună. Șeful Executivului a reluat, de asemenea, o idee ce se dovedește a fi într-atît de scumpă domniei sale, incărcătă de mecanicii de la Metrou rămîn în grevă, la rezerva strategică de pensionari, foști specialisti în domeniul. D-l Văcăroiu era vizibil iritat de pretențiile greviștilor și probabil că, în parte, starea sa de spirit avea un temei. Discursul său a alunecat însă, ca o sănătuă, spre soluții deplasate și amenințări brute, din care sindicaliștii au putut înțelege un singur lucru clar: dacă nu se cumințesc vor trebui să opteze între somaj și plata unor despăgubiri imense (eventual pușcărie).

Plaști în ecuația unor infractori potențiali – sindicaliștii au reacționat în forță, și din acest punct dispută și-a epuizat, dacă pot să mă exprim astfel, resursele logice. Curtea Supremă de Justiție și-a îndeplinit încă o dată ceea ce pare să fie principală sa menire în stat – aceea de a declară ilegală orice grevă îi apără prin preajmă. Judecătoria sectorului 1 a declarat ilegală, la rîndul său, o grevă deja suspendată de sindicate. De cîndcălărtă parte, înseși motivele suspendării, între care și un posibil licăr de diplomație sindicală, rămîn din păcate învăluite în negura unei

gramatică aproximativa: „Înînd seama de impactul pe care greva lucrătorilor Metroului l-a avut asupra locuitorilor Capitalei și de implicarea primierului Nicolae Văcăroiu și a Președintelui Camerei Deputaților, Adrian Năstase, de a rezolva revendicările salariaților, pe care acestia îi respectă și le cunosc condițiile grele de munca, asa cum au declarat public, liderii sindicali ai hotărît suspendarea grevei... etc.” Nu e prea limpede, conform acestui comunicat al USLM citat *ad litteram*, cine pe cîte respectă mai întîi și dacă acele „condiții grele de munca” se referă la sindicate ori la d-nii Văcăroiu și Năstase. Ne afăm, cred, pentru prima dată după decembrie '89, în ceea ce în Occident se numește „wildcat strike”, o grevă desfășurată fără acordul conducerii sindicalului sau și prin violarea contractului cu patronatul (prin înghețarea circulației metroului sindicaliștii au încălcăt legile în vigoare, cel puțin în ceea ce privește obligația de a asigura minimum o treime din timpul efectiv de lucru sau din capacitatea de producție). Un gen de grevă „sălbatică”, ieșită din tipare și la care se apelează numai în cazuri extreme.

Greva de avertismant, generală și, apoi, spontană a salariaților de la Metrou a căpătat însă repede acea culoare locală în care nimic nu se pierde și totul se transformă: fizic și atins de metafizic și viceversa, eroicul se umanează pînă la desfigurare, în timp ce gesturile cele mai mărunte ascund adesea forme de disperare în stare pură. E etapa apparent decadentă dar, mă tem, și cea mai naturală a grevei. Această grevă de tip „pisică sălbatică” are, între alttele, și farmecul de a nu figura în nici o lege din România. Exasperații de mizerie și de negocieri, unde au fost tratați de guvern ca colectivitate de delatori, greviștii au mutat cotidianul cu cîțiva metri sub pămînt: au primit vizita de protest a unui camion cu dcasme de la fabrica de pînă „Piperă” și urmărit cu insulătire derbiul fotbalistic Steaua-Dinamo, au întîinut o cîmpă de pirotehnici în căutare de bombe, au agitat certificate medicale, au anunțat că vor să părăsească țara, au stat la taifas cu presa sau, cei mai mulți, așezăți pe „căile de rulare”, au primit în gol, așteptînd. O așteptare persistentă, intrată cu frigul în oase, mult timp după ce se va pune capăt, într-un fel sau altul, acestei greve imposibil de amplasat pe alte plaiuri. O grevă de o sălbăticie domestică.

Protestele sindicale iau amploare

4 martie • Uniunea Sindicatelor Libere din Metrou (USLM) declanșează grevă, solicitînd condiții umane de muncă, creșterea salarilor cu 34% (administrația oferă 14%) și acordarea indexărilor legale stabilite de Guvern. USLM primește cîțu de prezentare la Curtea Supremă de Justiție pentru judecarea cererii de suspendare a grevei înaintată de administrație. Conform legilor în vigoare, greva poate fi suspendată pe o perioadă de 90 de zile, dacă se constată că acțiunile sindicale afectează grav economia națională. • Într-o conferință de presă desfășurată la Guvern, ministru Transporturilor a apreciat greva ca „nejustificată și ilegală” și a adresat salariaților de la Metrex „un apel la rațiune”. În replică, liderii sindicali acuză conducerea Ministerului Transporturilor că „obstrucționează” negocierile dintre sindicat și conducerea Regiei. • Șapte din cele opt federații sindicale din învățămintul românesc au anunțat reluarea acțiunilor revendicative împotriva Guvernului, întrucât acesta nu a respectat termenii protocolului semnat în decembrie 1995. Profesorii cer acordarea indexării pe trimestrul I al anului 1996, mărirea coeficientilor de ierarhizare a salariilor din învățămint și reconușterea de către Guvern a recomandării UNESCO-OIM privind statutul profesorilor.

5 martie • Cartelul Alfa, Blocul Național Sindical, CNSLR-Frăția și CSDR propun Guvernului României să emite oordonanță de urgență „privind protecția personalului din economia națională”. Conform acestei ordonanțe, la întreruperea activității agentilor economici din cauza situații sau diminuării alimentării cu energie electrică, salariații afectați ar urma să primească lunar 75% din ultimul salariu de bază, pe toată durata întreruperii producției, dar nu mai mult de 180 de zile, de la fondul de somaj. • Guvernul a avizat programul de restrucțurare și redresare finanțară al RA Metrex, care prevede, pentru 1996, un volum al veniturilor proprii de 43,549 miliarde lei și un volum al cheltuielilor cu salariile de 43,048 miliarde lei. • Ministerul Transporturilor, Aurel Novac, a declarat că a primit o scrisoare din partea unui grup de salariați de la Metrex, prin care este „implorat să redeschidă circulația de la Metrou”. El a adăugat că așprea că drept „speculative” revendicările sindicaliștilor.

6 martie • Salariații de la Metrou au declarat greva spontană, după ce Uniunea Sindicatelor Libere din Metrou (USLM) descenește, la ora 9.30, suspendarea acțiunilor sindicale pînă în data de 11 martie, la ora 4.00, pentru a permite factorilor de decizie să rezolve cererile salariaților de la Metrou. Salariații de la Metrou au continuat greva spontană și după ora 16, ora la care, în zilele precedente, reluau lucrul.

7 martie • Federația Sindicatelor METAL ROM a organizat în Capitală un miting și un marș în semn de protest față de criza energetică cu care se confruntă societățile din metalurgie și siderurgie. Peste 5.000 de muncitori din întreaga țară au format un cortegiu mortuar care s-a oprit în față sediului Executivului, unde au îngropat „încreredea în guvernul Văcăroiu”. • Greva de la Metrou este o acțiune „cinică și nefondată”, care a provocat mari greutăți și suferință populației bucureștene, precum și enorme pagube unităților economice din Capitală și, implicit, economiei naționale, a afirmat purtătorul de cuvînt prezidențial. • Sindicatul Liber din Radio și Televiziune (SLRTV) a anunțat redeschiderea conflictului colectiv de muncă cu administrația, datorită nerespectării de către patronat a termenelor de aplicare a înțelegerii privind redistribuirea unor procente salariale a unor comunități discriminante. Conducerea SLRTV a anunțat că va depune la Parlament o sesizare prin care este semnalată o fraudă de trei miliarde lei facută pe seama banului public de către Consiliul de Administrație al Televiziunii.

11 martie • Grevă de avertismant de două ore la uzina de avioane militare „Avioane” S.A. Craiova. Salariații au cerut acoperirea capacităților de producție cu comenzi. Din acuza lipsei de comenzi, peste 600 dintre cei 2.800 de salariați au primit preavize pentru desfășarea contractelor de muncă. • La Constanța, Federația sindicatelor lucrătorilor portuari a sustinut o grevă de avertismant de două ore. Revendicările au fost doar de ordin salarial. • Blocul Național Sindical (BNS), organizație care are aproape un milion de membri, intenționează să-i dea în judecătă, pentru „afirmații calomnioase” și „pentru instigarea populației din București împotriva partidei polițice (mai puțin PSDR și PUNR) și împotriva BNS” pe primul-ministrul Nicolae Văcăroiu, ministru Transporturilor, Aurel Novac, purtătorul de cuvînt al Președintiei, Traian Chebeleu, și pe Adrian Năstase, președintele Camerei Deputaților.

MARIAN CHIRIAC

ILIE SERBĂNESCU

Şomajul tehnic și prețurile la energie

Pentru prima dată în perioada de după '89 o moțiune depusă de forțele politice din opoziție, care trec de dreapta, împotriva guvernului forțelor politice care trec de stânga (unii le numesc chiar neocomuniste) au avut cîstig de cauză într-o din Camerele Parlamentului.

Este o moțiune în problema crizei energetice care a confruntat acut economia românească în această iarnă, mergind pînă la deconectarea de la rețea de electricitate a celor mai importanți consumatori industriali. Este vorba însă de o moțiune simplă – și nu de una de cenzură – și deci adoptarea ei nu duce la căderea Guvernului. Dar, desigur, semnificăția practică în ce privește soarta Guvernului, reușita moțiunii nu poate fi trecută cu vederea, exprimînd preocuparea politică mereu mai largă față de problemele respective.

Interesul politic manifestat față de aceste probleme este fără îndoială legat și de faptul că 1996 este un an electoral. Pentru că problemele în cauză nici nu au apărut în acest an și, din punct de vedere economic, nici nu se pot rezolva prin moțiuni, oricât de consistentă și de obiect ar fi.

Opoziția acuză Guvernul că, nefund în vreme măsurile necesare, a lăsat țara pradă unei crize energetice fără precedent, fapt pentru care intenționează chiar să-l dea în judecată. Guvernul a replicat că fără precedent au fost condițiile meteorologice ale acestui ierni și că oricum situația energetică nu a fost atât de dramatică pe cît ar fi încercat Opoziția în mod demagogic să o prezinte.

Realitatea este că fără precedent nu a fost absolut nimic. Nici iarna, care nu a fost deosebit de aspiră, ci doar mai puțin blindă decit în alți ani, dar nici criza energetică. Aceasta s-a înscris strict în nota obișnuită. La fel de dramatică precum în fiecare iarnă. Nici nu avea cum să fie altfel! Criza energetică în România este de fapt o

criză structurală, legată indisolubil de actuala configurație a industriei. Si cum practic nimic nu s-a schimbat pe fond în industria românească – aceiași producători și aceiași consumatori de energie într-o absolut aceeași structură –, criza energetică nu are cum să dispare și nici să se manifeste într-un fel fără precedent.

Crișa deriva din faptul că, față de resursele sărate și cu grad avantat de epuizare de care dispune România, industria promovată a fost de tip energofag, adică mare consumatoare de energie. Conștringerile energetice au existat, există și vor exista, pentru că, pe de-o parte, producția internă este limitată, iar pe de altă parte, la nivelul consumului este practic imposibil o îmbunătățire semnificativă a eficienței pe actualele structuri energofage ale industriei. Iar importul nu este o soluție simplă pentru acoperirea deficitului intern de energie, întrucât industria, la nivelul ei de competitivitate și dotare tehnică, nu reușește să exporte într-o altă, incit să-și finanțeze fără probleme din import necesarul de energie, de care nu dispune din resurse interne. Si astfel în fiecare an apar probleme de aprovizionare cu energie în sezonul rece: livrări insuficiente de căldură și întreruperi de curent electric și gaze naturale.

Dar nu numai insuficiențele fizice în aprovizionare cu energie în sezonul rece sunt problemele determinante, în plan energetic și general economic, de criza modelului industriei românești. Si aceste probleme sunt permanente, nu sezoniere. Industriile neperformante – cele mai multe dintre ele mari consumatoare de energie – nu-și plătesc energia livrată de RENEL (regia națională de electricitate). Din această cauză, RENEL nu poate constitui din vreme resursele financiare necesare importului sau modernizării instalațiilor. Cînd, în iarnă, conștrangerile devin mai severe, RENEL procedează la întreruperi

de livrare către acești rău-platnici. Muncitorii ies în stradă pentru că ar vrea să muncească, dar n-au cu ce. Aflat în șomaj tehnic, independent de voînța lor, ei nu știu de la cine să-și pretindă salariile sau ajutoarele. Întreprinderile lor arată că degetul către RENEL, care a întrerupt curentul. Dar numai arată că degetul, pentru că ceva concret n-au ce să pretindă RENEL-ului, care le-ar cere mai întîi să-și achite datorile.

În economia comunistă, pe vremea căreia se întîmpla absolut același lucru, nimic nu avea nici o importanță, pentru că totul era la stat și n-avea cine pe cine să acuze și nici nu prea exista curajul de a se ieși în stradă cu proteste. Într-o economie de piată, întreprinderile cărora li s-ar fi oprit curențul ar cere daune regiei de electricitate. Dar nici n-ar fi ajuns să aibă datorii neplătibile vrednodată față de aceasta, căci ar fi fost de mult declarata în stare de faliment și scoase la vinzare sau lichidate.

Nefind însă nici în comunism, nici într-o economie de piată, lucrurile se petrec aşa cum se petrec: întreprinderile neperformante nu sunt declarate în stare de faliment, datorile nu se plătesc, oamenii nu-și primesc salariile și ies în stradă să protesteze. Dar cam tot degeaba, pentru că hiba este în cînd tot altă parte decit acolo unde pare că s-ar afla, responsabil fiind modelul actual al industriei.

Ieșările temporare din acest cerc vicios se realizează prin creșterea prețurilor la livrările RENEL de căldură și electricitate. Prețurile la acestea în România reprezintă acoperirea de către populație și îndeosebi de către agenții economici performanți nu doar a cheltuielilor și profiturilor regiilor producătoare și distribuitoare, ci și a datorilor către acestea ale sute-lor de rău-platnici.

Nu întîmplător, niciun atunci cînd majorarea prețurilor la livrările lor de energie către consumatorii întrizie – din motive sociale, cum este cazul pe parcursul sezonului rece, sau politice ori electorale, cum este cazul în anii cu alegeri – regile producătoare și distribuitoare de energie devin „sensibile” la creațele lor, procedind la unele întreruperi în aprovizionarea unor rău-platnici, deși problema arietelor acestora către ele este permanentă și nu sezonieră. Ieșările temporare de acest tip în cercul vicios existent nu fac decit să amplifice cercul vicios pe termen lung, îndepărând sănătatea unei rezolvări pe fond a problemei.

Doamnei Redactor-șef
Gabriela Adameșteanu

Stimată doamnă,
Vă adresez rugămintea de a publica o erată necesară la ancharta publicată sub titlul „De ce a înțirzat inamovibilitatea judecătorilor?” în numărul 10 (316) al Revistei „22”.

Îndreptare pe care solicit să o

publicată se referă la afirmatiile care mi se atribuie de către realizatorii acestei ancharte – domnilor Lucian Trașă și Iulian Anghel și constă în următoarele clarificări necesare:

– prenumele meu este Eugenia, astfel cum reiese din actele de stare civilă;

– nu am susținut că judecătorii de la tribunale reprezintă majoritatea judecătorilor – ar fi fost împotriva realității și nu numai a statisticilor, care demonstrează că la judecătorii (instanțele de prim nivel) funcționează cel mai mare număr de judecători, în raport cu celelalte instanțe (probabil că autorii anchartei au păstrat în minte denumirea generică de „tribunal”, împropriu folosită în context);

– „măsurile de transfer sunt motivate în Codul muncii printr-o mai bună organizare a justiției” – este de asemenea o afirmație aberantă pentru orice jurist, care nu îmi aparține; – în realitate, am arătat că instituția transferului își are originea în Codul muncii, iar măsura transferului poate fi motivată prin necesitățile bunei administrații și a justiției în teritoriu, chiar dacă în substanță ei este o măsură disciplinară; Codul muncii reglementează raporturile de muncă și nicidem organizarea justiției;

– nu am afirmat că în Constituția României nu este consacrat principiul inamovibilității, ci doar că formularea textului este nefericită, lăsînd loc la interpretări restrictive, discriminatorii, iar condițiile în care judecătorii devin

inamovibili au fost stabilite printr-o lege organică (Legea pentru organizarea judecătorieasă) – care contravine, inclusiv sub aspectul respectării principiului inamovibilității, Constituției;

– nu am afirmat că Statutul Consiliului Superior al Magistraturii, în cuprinsul căruia se fac referiri concrete la inamovibilitate, ar fi un „regulament de ordine interioară”;

– nu am susținut că majoritatea judecătorilor nu au un birou pe care să își pună dosarele – ar fi fost absurd, mai ales că în 12 ani de profesie am avut ocazia să văd cum arată birourile judecătorilor –, ci am dat exemplul conștios de mine al unor tineri judecători de la o judecătorie din București, care se aflau într-o asemenea situație; de aici și pînă la generalizarea realizată de autorii anchartei este un pas – prea mare;

– în propoziția „Sînt (în loc de sunt – s.n.) dispozitii constituționale care nu trebuie (în loc de trebuie) să existe în această formă”, greșelile marcate în paranteze nu îmi aparțin și nu au ca cîndă într-un text publicat de revista „22”, care și-a dobîndit un prestigiu meritat pentru profesionalismul pe care îl promovează prin aparițiile sale.

Vă mulțumesc anticipat pentru înțelegerea cu care veți aprecia aceste rectificări, a căror necesitate ar fi dispărut dacă autori anchartei m-ar fi consultat asupra textului înaintea publicării acestuia.

Avocat Eugenia CRÂNGARIU

ERATA

Dintr-o eroare pe care o regrețăm, în suplimentul 22plus din nr. 10/1996, sub fotografie care-l reprezinta pe dr. Gabriel Stănescu, redactor-șef adjuncț la ziarul Zia, a apărut numele Emil Burlui. Precizăm de asemenea că numărul 10/1996 al revistei 22 și suplimentul 22plus au fost tipărite la tipografia Tiporex.

Marți 5 martie

• Președintă răspunde liste lui Constantinescu

Președintă a transmis un comunicat în care arată că mai multe persoane ce au fost acuzate de liderul CDR nu au fost acuzate de vreo instantă, ci numai de către presă (între care Mihai Chitic, Cico Dumitrescu și Gelu Voican Voiculescu).

• Delegație iugoslavă la București

Președintele Camerei Cetățenilor din RF Iugoslavia, Radomir Bozovic, aflat la București la invitația omologului său Adrian Năstase, a declarat că relația Iugoslaviei cu România sănătoasă și foarte importantă pentru reintegrarea țării sale în organizații internaționale și pentru recuperarea pierderilor datorate embargoului.

• România obține evaluarea riscului de tară

România a obținut prima evaluare oficială a riscului de tară pe piata internațională, ceea ce reprezintă un pas important către acceptarea sa în comunitatea financiară mondială. Agenția Japonă de evaluare a riscului de tară Japan Credit Rating Agency a acordat României o cotăție (rating) preliminară BB+ titlurilor financiare pe termen lung ce vor fi emise de Banca Națională.

Miercuri 6 martie

• Ovidiu Ioan Muntean – ministru al Comunicațiilor

Prin decret președintel, Ovidiu Ioan Muntean a fost numit în funcția de ministru al Comunicațiilor. Fost membru PDSR, Muntean a aderat cu o zi înainte la PUNR, deoarece „funcția de ministru este o funcție politică”.

• Guvernul a elaborat Ordonanța „Energia”

Executivul a aprobat oordonanță de urgență prin care agenții economici afectați de criza energetică au obligația de a plăti salariaților o indemnizație neimpozabilă reprezentînd 75% din salariul de bază net.

• PUNR contra FPS

Vicepreședintele PUNR, Ioan Gavra, a anunțat că partidul pe care îl reprezintă va cere în Parlament anularea tuturor licitațiilor organizate de FPS în vedere privatizării unităților economice. FPS a fost definit și ca „motorul campaniei electorale a partidului de guvernămînt”, deoarece acesta investește doar în zonele de interes ale PDSR.

Joi 7 martie

• NATO aprobă nou program de partenariat cu România

Comitetul director politico-militar al NATO a aprobat nou program individual de partenariat al României. Expertii NATO au apreciat că programul românesc cuprinde un număr substanțial de activități și demonstrează angajamentul Bucureștiului de a continua și consolida relațile cu Alianța Nord-Atlantică.

• PDSR cere izolare PRM pe scenă politică

Delegația Permanentă a PDSR să-a pronunțat pentru izolare PRM pe scenă politică, în perspectiva alegerilor din 1996. Atitudinea PDSR este motivată de „nocivitatea ideilor” PRM și de „comportamentul public, în mass-media, al reprezentanților acestui partid.

Luni 11 martie

• CDR crede în reîntoarcerea fiilor risipitori

Președintele PNCD, Ion Diaconescu, a afirmat că există semnale pozitive, potrivit cărora partidele care au părăsit CDR, „caută cu disperare adăpost împotriva pragului electoral de 5%”, ce se preconizează a fi impus de noua lege electorală. Diaconescu a arătat că pînă acum doar PAC a pus problema unei eventuale reveniri în CDR, în actuala sa formă.

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

Vacanță supravegheată

În concepția Guvernului, fiecare turist e un potențial infractor

Chiar în zilele când Parlamentul discuta legea ce reglementează regimul străinilor în România, *Monitorul Oficial* publica o Hotărîre a Guvernului nr. 41/1996 – cu privire la accesul, evidența și asigurarea securității turiștilor. Sub pretextul preocupației față de „securitatea turiștilor”, Guvernul reînstatează, prin această Hotărîre, controlul polițiesc asupra structurilor de primire turistice enumerate în document – hoteluri, vile, moteluri, cabane, campinguri, sate de vacanță, pensiuni, ferme agroturistice, indiferent de forma de proprietate – și, evident, asupra turiștilor români sau străini. Iată ce spune Hotărîrea semnată de Nicolae Văcăroiu, Doru Ioan Tărăcilă și Matei Agathon: „Lucrările de la receptiile structurilor de primire turistice sunt obligați să inscrie pe toți turiștii în evidențele operative la sosirea acestora, și să asigure completarea Fișei de anunțare a sosirii și plecării turiștilor, fise care înlocuiesc cărțile de imobil”. Fișa trebuie completată cu datele personale ale turistului (nume, data nașterii, domiciliul, naționalitatea), dar și cu informații privind scopul călătoriei în România și destinația următoare. Originalele fișelor, grupate în ordine alfabetică pentru români și pentru străini se vor pune zilnic la dispoziția organelor de poliție în timp ce copile rămân la recepție. Atât originalele cât și copile se vor arhiva cu termen de păstrare 5 ani. La punctul 7 al Hotărîrii este prevăzută obligația ca în hotelurile cu o capacitate mai mare de 100 de locuri să fie introduse tichete-legitimăție pentru identificarea persoanelor cazate.

CONFERINȚĂ DE PRESĂ

Centrul de Studii Internaționale vă invită miercuri 13 martie 1996 la o conferință de presă pe tema: **POZIȚIA SUA PRIVIND INTEGRAREA EURO-ATLANTICĂ A ROMÂNIEI ȘI RELAȚIILE CU VECINI**. Conferința de presă va avea loc la sediul nostru din Calea Victoriei 120, ora 11.00.

H Miercuri 13 martie, ora 6 p.m., la Clubul Literă – Facultatea de Filologie din Universitatea București –, EDITURA HUMANITAS propune cititorilor o întâlnire cu CRISTIAN PREDA, ANDREI A. AVRAM, ANDREI CORNEA și LIVIU PAPADIMA (moderator). Pornind de la două cărți recent apărute în colecția SOCIETATEA CIVILĂ: *Revirimentul democrației de FRANÇOIS REVEL și Patru eseuri despre libertate* de ISAIAH BERLIN, tema discuției va fi: GÎNDIREA LIBERALĂ ȘI OPONENȚII EI.

Personalul unităților turistice au și obligația de a comunica de urgență Poliției săvârșirea unor infracțiuni sau a altor fapte antisociale(?) în incinta respectivelor unități. Aceeași obligație este instituită și pentru cazul în care personalul ar detine date referitoare la „comportarea suspectă a unor turiști sau ar sesiza pregătirea unor acte infracționale”, ceea ce înseamnă, evident, incurajarea suspiciunii și a delăduinii. Hotărîrea Guvernului rimează perfect însă cu toate acele proiecte dezbatute de Parlament în ultimele luni – Legea secretului de stat, Legea privind regimul străinilor, sau cea referitoare la evidența populației – toate restrictive și respinđind prin toții porii nostalgia statului autoritar-politienesc. Executivul a fost însă atât de nerăbdător să-și extindă controlul asupra unităților turistice și, în fapt, asupra cetățenilor – români sau străini – încât a încălcat, fără să-și mai facă scrupulu, pînă și legea fundamentală a țării. Art. 107 din Constituție precizează că hotărîrile de guvern se emit pentru organizarea și executarea legilor. Or, după cum observă APADOR-CH, Hotărîrea 41 nu este dată pentru executarea unei legi, ci a unor norme elaborate tot de Guvern, și care reglementează un domeniu specific de activitate. Mai mult, art. 49 din Constituție stabilește că exercițiul unor drepturi sau libertăți poate fi restrîns numai prin lege nu și prin hotărîri. „Instituirea neconstituțională a unor astfel de restrîngeri ale exercițiului unor drepturi și libertăți se adaugă tentativelor din ultimul timp de a întări rolul represiv al unor autorități publice” se arată în comunicatul APADOR-CH, care cere de altfel Parlamentului să sanctioneze comportamentul Guvernului și să-l oblige să renunțe la Hotărîre.

FOURTH-WAY SCHOOL

bazată pe sistemul de idei GURDJIEFF-OUSPENSKY va ţine trei prelegeri introductory Relații la tel: 666.80.82, 675.56.14

Adevărul literar și artistic nr. 310

- Falsificatorii de tablouri nu ocolesc România – un interviu de C.R.C. cu dl. Radu Bogdan
- Romul Munteanu: „Uneori se compromitea prefațatorul, dar carteau trecea!”
- Revista revistelor: Comemorări, aniversări, arhe...
- Emanuel Elenescu – 85
- Pentru prima oară în România: Festivalul studențesc de regie de la Slobozia

Partidele trebuie să aibă 10.000 de membri pentru a se înscrie la Tribunal

Proiectul Legii partidelor își va încheia curînd traseul parlamentar. Săptămîna trecută, Camera Deputaților a votat raportul de mediere adoptat deja de Senat. Cum însă două dintre articolele Raportului au rămas în divergență, deputații nefiind de acord cu formularea însușită de comisia de mediere, Senatul și Camera urmează să se reunescă în sădimă comună și să decidă prin vot, fie pentru varianta Comisiei, fie pentru cea a Camerei. Apoi proiectul este trimis la președinție pentru promulgare.

Cel mai important articol al proiectului – adoptat atât de Senat cât și de Cameră – stabilește că pentru înscriere și refînscuire partidele trebuie să dovedească că au 10.000 de membri fondatori (varianta Senatului) în minimum 15 județe.

Deputații PDSR Ilie Nica și Dan Marjan au cerut să se revină la textul Camerei, care pretinde numai 2.500 de membri la înscrierea partidelor, dar parlamentarii PNȚCD, PNL, PUNR, PRM și PSM au susținut la vot varianta maximală a Senatului și PDSR a fost învinus, chiar dacă numai la 4 voturi diferență. Să tot Ilie Nica și Dan Marjan, susținuți de data aceasta de întreaga Opoziție, au propus respingerea interdicției privind înființarea partidelor etnice, prevăzută în raportul de mediere. Anghel Stanciu (PRM) a afirmat că în România nu există o opțiune politică etnică, iar colegul său întru ideologie, Petre Tiplea, a adăugat că, în cazul în care Parlamentul admite idea partidelor etnice, se va ajunge, inevitabil, la o discriminare... rasială.

Temindu-se că nu cumva colegii săi din PDSR să se lase convinși de argumentele naționaliste ale PRM și PUNR, Dan Marjan a ieșit la tribună, cerîndu-le deputaților să arate toleranță față de minorități. El le-a reamintit acestora că, în istoria României, partidele etnice au avut un

cuvînt de spus pe scena politică și a dat exemplul Partidului German din România și al Partidului Evreiesc. Minoritățile naționale, a conchis vicepreședintele PDSR pe un ton ușor patetic, sănătatea fără de care România nu poate fi înțeleasă, și este perfect normal ca ele să își apere interesele, identitatea și cultura. Pledoaria lui Dan Marjan și-a atins scopul, majoritatea deputaților PDSR votînd pentru textul Camerei, care permite cetățenilor apartinînd minorităților naționale să înființeze și partide etnice.

Nici articolul 1 din raport nu a fost adoptat de deputații. El definește partidele politice ca fiind asociații ale cetățenilor cu drept de vot care contribuie în mod democratic la determinarea politică națională. Cum va aprecia instanța dacă un partid face politică națională sau nu? – se întreba Ilie Nica. O asemenea prevedere, prin ambiguitatea ei, a fost de părere deputatul, impune Justiției să se implice în politică, ceea ce este inadmisibil. Deputații Opoziției și-au amintit însă, fără îndoială, că la o discuție referitoare la interesul național, de data asta purtată în cadrul dezbatelor la Legea administrației, argumentele similare ale UDMR au fost respinđate de PDSR și de reprezentantul Guvernului

RALUCA STROE-BRUMARIU

David Bearman vizitează România

Între 12 și 14 martie se va afla în România David Bearman, președintele Archives & Museum Informatics din Pittsburgh, SUA.

Agenda sa cuprinde întîlniri cu membri ai Fundației Soros, ai Academiei de Teatru și Film și cu reprezentanți ai bibliotecilor naționale.

Vor fi luate în discuție subiecte ca: salonul multimedia, producția de compact discuri, Centrul multimedia, resursele Internet ale patrimoniului cultural român etc.

INSTITUTUL EUROPEAN

Str. Cronicar Mustea nr. 17
C.P.: 161 • cod 6600 • Iași

Colecția

ESEURI DE IERI ȘI DE AZI

colecție fondată în 1991 de Luca Pițu

Apariții de referință:

- HENRI BERGSON • Cele două surse ale moralei și ale religiei
- Eseu despre datele imediate ale conștiinței
- Teoria rîsului

- MIGUEL DE UNAMUNO • Agonia creștinismului
- Despre sentimentul tragic al vieții

- HERMANN KEYSERLING • Analiza spectrală a Europei

Comenzi și informații la sediul Editurii:
Tel. 032-127311 • Tel.-FAX: 032-230197

In ceasul al 12-lea, cînd ar fi trebuit deja să aibă loc alegerile locale, trece prin Parlament modificarea Legii 69, a administrației publice locale, o lege organică, adoptată în '91, incompletă și devenită caducă după adoptarea Constituției. În „lumina“ acestei legi a fost posibilă compromiterea nu doar a aleșilor locali din '92 (în majoritatea ai Opoziției), ci și a instituției care înseamnă administrația publică locală. Compromiterea deplină a fost înlesnită mai ales de neacordarea independentei financiare, prin care primarii și consiliile locale ar fi putut să-și demonstreze competența și eficacitatea în fața comunității care i-a ales. (Dupa cum se știe, pachetul de legi auxiliare Legii 69 – a bugetelor și finanțelor locale, a patrimoniului, a funcționarului public – nu a intrat niciodată în vederile Parlamentului.) La această stare de fapt, bine dirijată de la centru și printre campanie de demiteri abuzive ale primarilor, s-a adăugat lăcomia și corupția unora dintre aleși Opoziției: bucareștenii trăiesc astăzi într-un oraș de secol XIX, cu străzi sfărâmate, sufocat de gunoai, în case neîncălzite și lipsite de apă. Dacă vreunul dintre ei are ideea, curajoasă și demnă de toată lauda, de a deveni întreprinzător, el ar trebui mai întîi să treacă pe la primărie, pe la un anume funcționar, pentru a-l lăsa o „mică atenție“ în valută. Cînd și cînd, bucareștenii îl văd la televizor pe primarul Ior, Crin Halaicu, devenit, în doar patru ani de exercitare a funcțiunii de edil-șef, mai supranderos și mai supra-arogant decît stabii ceaușisti.

În lista „succeselor“ obținute de guvernarea Văcăroiu poate fi trecută, aşadar, alături de blocarea marii privatizări, și blocarea reformelor în administrația publică locală. Nu știm dacă aceasta este o măsură împusă de președintele Iliescu, dar știm că, în '93, Theodor Meleşcanu semna, în prezența lui Ion Iliescu, Carta Europeană pentru Autonomie Locală. Mai știm că, la scurt timp, a avut loc la București o mare reuniune, sub patronajul Uniunii Europene și al președintelui României, la care autoritățile române s-au angajat solemn să demareze „rapid“ reformele în administrația publică locală. Dar nici pînă astăzi documentul european nu a fost ratificat de Parlament. Ba mai mult, Guvernul a respins ajutorul pe care Uniunea Europeană ar fi fost gata să-l acorde României prin programul PHARE, de sprijinirea și reformelor privind democrația locală. Octav Cozmâncă, fost nomenclaturist al dictaturii ceaușiste, actualul șef al Departamentului de Administrație Publică Locală, a „dirijat“ de la centru, în ritm „allegro“, rapsodia demiterii primarilor și a consilierilor aleși.

Pe fondul acestei evoluții, țara noastră a ajuns subiect de anchetă la Consiliul European: în 1995, o echipă de experți de la Strasbourg a venit în România ca să analizeze cauzele destituirii unui număr nefiresc de mare de primari. Raportul întocmit a constituit documentul prezentat la sfîrșitul lui mai '95 în sesiunea plenară a Congresului Puterilor Locale și Regionale al Consiliului European, cînd a fost adoptată și o Recomandare pentru România. După trimiterea unei scrisori mieroase, semnată de Viorel Hrebenciuc, prin care se luau din nou angajamentele formale, „struțul“ carpatin și-a băgat din nou capul în nisip, prefăcîndu-se că nu a auzit niciodată de ceea ce înseamnă o reformă.

Acum, înainte de alegeri, este împede că Guvernul va merge pînă la capăt: va permite Parlamentului să modifice (cu prudență) Legea 69, dar legile auxiliare – strict necesare funcționării acesteia – nu vor mai fi luate în discuție. Între timp, campania electorală deja a început.

RODICA PALADE

Strategia unei bune campanii electorale

Cîtă vreme autoritățile române au refuzat instituirea democrației locale, rolul organizațiilor non-governamentale, care s-au străduit să inițieze stagiile de formare pentru cei implicați în administrația locală, rămîne de neprețuit. În cadrul programului PHARE-Democrație, intitulat „Sprîjnen pentru consolidarea democrației locale în Albania, Bulgaria și România“, Organizația „Est-Libertés“, din Franța, prin vicepreședintele ei Mihnea Berindei, a organizat mai multe seminarii în România (la București, Sinaia, Tg. Jiu, Tg. Mureș, Gura Humorului), în care au fost dezbatute toate problemele privind democrația locală. Pentru aceste acțiuni, din România s-a implicat cu profesionalism Fundația Acțiunea Civică, iar vicepreședinta ei, Cristina Carp, a redactat mai multe mape consistente în care sunt stocate toate informațiile referitoare la democrația locală. În zilele de 8 și 9 martie a.c., „Est-Libertés“, alături de „Asociația Română a Aleșilor Locali“, a susținut încă un colcoviu, în cadrul același program PHARE, pe tema „Alegătorile Locale“, la care au participat mai mulți reprezentanți ai partidelor de opozitie. Lucrările colcovului s-au bucurat și de prezența lui Bernard Boyer, ambasadorul Franței la București. Formatorii francezi Jean-Michel Ferrand, Didier Ducros și Jerome Grand D'Esnon – toti reprezentanți ai partidului RPR, care a cîștagit recent alegerile în Franță –, au împărtășit din experiența lor de învingători în alegeri și au răspuns la un mare număr de întrebări adresate de participanții români.

Candidatul adversarul său

Didier Ducros, director de cabinet al lui Jacques Baumel, deputat primar la Rueil-Malmaison, are la activul lui o experiență de 25 de ani în organizarea alegerilor. El nu a dorit să ofere o refăță pentru cîştigarea alegerilor, ci „o lădă cu scule, din care dumneavoastră vă puteți alege instrumentele pe care le veți socoti cele mai potrivite, pentru a învinge în localitatea în care vreți să candidați“. O campanie electorală, în care vrei să cîștagi, seamănă cu un meci pentru care te-ai antrenat intensiv înainte. Mai întîi, trebuie să cunoști bine terenul: cum votează de obicei membrii comunității, ce categorii sociale reprezintă ei, gradul de bunăstare al localității și, în sfîrșit, care sunt nevoie oamenilor. Cea mai bună cunoaștere a terenului se face prin contactul direct cu electorii, dar și prin sondajele de opinie deja existente.

Referitor la candidat, un director de campanie, care este o adevărată placă turnantă, trebuie să știe exact cum este acesta văzut de co-

munitate, care sunt calitățile și defectele lui, dar și cele ale adversarului. Strategia unei bune campanii electorale reprezintă acel ansamblu de acțiuni coordonate, de pe urmă cărora trebuie să cîștigi. Discursul candidatului trebuie să includă o diferență netă față de cel al adversarului. La întrebarea „Ce se întimplă dacă un candidat propune electoratului acțiuni și demersuri benefice, al căror sens rămîne însă acestuia obscur?“, Didier Ducros a răspuns ferm: „Se va renunța la aceste acțiuni și demersuri benefice“. Electoratul nu reprezintă o entitate carteziană, ci una emoțională. El nu vrea cifre (chiar dacă ele sunt reale), ci discursuri. Strategia unei bune campanii electorale se bazează mai puțin pe elementul intelectual și mai mult pe cel emoțional. De aceea, candidatul trebuie să știe să-și modifice mesajul în funcție de reacția electoratului. În ceea ce privește adversarul, acestuia trebuie să i se aplice dictoului „Despre el numai de râu“, dar, atenție, cu măsură, pentru a rămîne în limitele credibilității. Într-o campanie electorală nu îți mai pierzi vremea cu cei care deja sunt de partea ta. Și nici cu cei care îți sunt cu totul adversi. Efortul trebuie concentrat asupra celor nehotărâti. Aceștia pot să incline balanța în favoarea ta. Ca să-i convingi pe oameni că tu ești cel care le vei rezolva problemele, nu ezita să frecventezi adunări și întruniri la care nu ai fost invitat. Prezența ta poate aduce multe voturi, mai cu seamă în întîlnirile private, și pentru toate acestea trebuie să știi să-ți adaptezi ținuta și discursul. Cind candidatul organizează propria lui întrunire, o mică regie este absolut obligatorie: în primele rînduri ale sălii, ca și în cele din spate, vor fi așezati susținătorii, iar la mijloc ceilalți. Din rîndul susținătorilor, cîțiva vor pune întrebări candidatului, dîndu-i acestuia posibilitatea de a se desfășura. Candidatul nu trebuie să atace toate domeniile, ci să devină campionul unei cauze. Dar electoratul trebuie să cunoască punctul lui de vedere în toate problemele principale.

Jean-Michel Ferrand este deputat de Vaucluse, vicepreședinte al consiliului general din Vaucluse și vice-primer la Carpentras. El a explicat că acest cumul de funcții în Franța este benefici, pentru că, în acest fel, se asigură o mai bună legătură între administrator și legislator. J.M. Ferrand cîștagă în alegeri de vreo 12 ani (chiar dacă, pînă de curînd, partidul său, RPR, a fost în opozitie). Echipa cu care vrei să cîștagi, explică J.M. Ferrand, trebuie alcătuită din oameni competenți, dar care să nu fie doar intelectuali, doar muncitori sau doar țărani, ci reprezentanți ai fiecărui strat social

intr-o bună dozare. Nu trebuie să lipsească un reprezentant al pensionarilor, o reprezentantă a femeilor și, negresit, unul al tinerilor. Cadrile didactice și medicii, prin meseria lor, întîlnesc și pot convinge mulți membri ai comunității. Un om care vrea să fie ales trebuie să fie bine cunoscut de comunitate cu mult înainte de ziua alegerilor. Nu există reproș mai mare ca se poate face unui candidat, decât acela de a nu fi de găsit, cînd vrei să-l găsești. Oamenii trebuie să fie ascultați cu răbdare și, chiar dacă nu poți face nimic pentru ei, n-ai voie să le iei speranța că vei încerca tot posibilul.

Tradiții locale și politică de cabinet

J. M. Ferrand, deputat de Vaucluse, a relatat o istorie pilduitoare pentru ceea ce înseamnă relația directă cu oamenii, în raport cu ambițioasele planuri elaborate în birouri: mai nou, Parlamentul European de la Bruxelles, în dorință de a institui o viață cit mai puțin zbuciumată și cit mai uniformă pe continent, a decis să ia măsuri ferme împotriva brutalităților și să sprijine drepturile animalelor și păsărilor supuse unor asemenea brutalități. Vinătoarea și chiar corida au fost puse la index. În ceea ce privește ținutul Vaucluse, conform Parlamentului European, vinătoarea de sturzi, un obicei ancestral al locuitorilor, urma să fie interzisă în numele dreptului păsărilor. Deputatul Ferrand a trebuit să desfășoare o întreagă cazuistică pentru a obține o derogare, în așa fel incit locuitorii din Vaucluse să poată să-și păstreze tradițiile legate de anuala vinătoare de sturzi. Urmarea pentru J. M. Ferrand a fost că el a obținut ulterior nu doar voturile simpatizanilor RPR, ci și pe cele ale socialiștilor, pentru că, dincolo de orice opțiune politică, oamenii mosteneșc o sumă de obiceiuri și tradiții fără de care viața lor nu mai are înțeles. Prin această anecdote, J. M. Ferrand a vrut să demonstreze că este de important să fi printre oameni și să-și asculti, dacă vrei ca ei să voteze pentru tine. Niciodată să nu arăți însă că ești la vinătoare de voturi, chiar dacă așa este. Sunt oameni care nu gîndesc ca tine, dar și pe ei trebuie să-și asculti și să-și sprijini, pentru că interesul este al tău – a mai precizat J. M. Ferrand.

Colectivitatea trebuie să-și cunoască pe candidat în bină, iar acesta trebuie să știe să creeze, prin discurs și acțiune, acea diferență față de adversar, pentru care oamenii să-l aleagă. Să amintească realizările contracandidatului (pentru a fi credibil) dar să pună accentul pe ceea ce contracandidatul nu a făcut, sau a făcut prost.

Expunerea lui J. M. Ferrand a avut doar elemente concrete (de la afișe – culori, tehnoredactare – pînă la acțiuni subtile legate de psihologia individului și a mulțimii). Întrebările din sală (specifice unei lumi doar în parte democratice) J. M. Ferrand le-a răspuns cu promptitudine, dezvăluind în fond secretul învingătorului: inteligență, umor, mobilitate.

EMIL CONSTANTINESCU

- Moderator THOMAS KLEININGER -

Firește, întîlnirea organizată la sediul GDS, vineri 7 martie 1996, ar fi trebuit să se intituleze „Emil Constantinescu față în față cu GDS”. Dar trebuie să recunoaștem că în sala arhiplină s-au aflat cam puțini membri GDS, și nici aceia n-au rămas pe întreg parcursul discuțiilor: uneori doar atât cît să-și asculte răspunsurile la întrebări. Lista absentelor GDS fiind prea mare, vom nota printre cei prezenti pe Mihai Șora, Radu Filipescu, Călin Anastasiu, Gabriel Liceanu, Mariana Celac, Sorin Antohi, Thomas Kleininger, Ana řincai, Cristian Preda, Gabriela Adameșteanu.

N-aș fi menționat multele absențe, dacă printre ele nu s-ar fi aflat și cei care au reproșuri și întrebări pentru Emil Constantinescu, și ar fi avut ocazia să facă publice răspunsurile acestuia. În aceste condiții, „ofensiva” contra candidatului prezidențial al Convenției a preluat-o restul presei, îndeosebi Academia Cațavencu. În întîlnirea de la ProTV cu Ilie řerbănescu, peste cîteva zile, Emil Constantinescu avea să anunțe sfîrșitul războiului (sau măcar înceierea unui armistițiu), în urma întîlnirii pe terenul GDS. Cît a recuperat GDS, cititorii vor putea vedea în săptămînile viitoare. (G.A.)

Stefan Aug. Doinaș (PAC): Aș urea să știu dacă discursul dumneavoastră electoral a suferit o modificare. Și în ce anume constă ea: de la bagajul de încredere cu care pornești și pînă la elemente strict politice.

Un gol de comunicare de vîrstă unui mandat prezidențial

Emil Constantinescu: Am dreptul și eu la o introducere, tocmai pentru că mă simt aici ca acasă! Unde stă acum d-l Boroianu stăteam în '90, după mineriadă, în calitate de coodinator al Solidarității Universitare, cind am hotărît să formăm Alianța Civică. Chiar în acest loc stăteam aici în dimineața zilei de 15 noiembrie 1990, când Televiziunea mi-a luat un interviu: nu știam dacă în Piață vor fi 200-300 de oameni sperați de cîteva mii de scutieri sau va fi o mulțime. Atunci, GDS a avut un rol pe care eu l-am iubit, pentru că eram dinăuntru. Despre întîlnirea de azi mi-a spus că ar fi prima dintr-o serie de întîlniri ale GDS cu candidații la președinție. Spre deosebire de ceilalți candidați, dumneavoastră știți cine sunt și eu știu cine sunt, tocmai pentru că am fost imprenută. Și atunci ne punem întrebarea: care este problema? Ne aflăm aici pentru a umple un gol de comunicare, în care eu sunt o parte și multă dintre cei care sunt în GDS sunt o altă parte. Acest gol de comunicare împingește, în curînd, patru ani: deci vîrstă unui mandat. Toată viața mea, pînă în '92, am operat, ca și dumneavoastră, cu cîvintele. Acum m-am văzut obligat să operez cu persoane. Aceasta înseamnă sute de ore de negocieri cu adversari, cu partenerii politici, cu consilierii, cu structurile locale, cu parlamentarii, cu propriii susținători. Și mai înseamnă o muncă enormă pentru a transforma Convenția Democratică din '92 dintr-un simbol al speranței într-o instituție a speranței. Adică structuri care merg pînă în sate și comune, organizații, oameni cu interes, cu orgolii, reguli stricte, cel mai adesea foarte frustrante. Multă dintre dumneavoastră atî păsat pe aceste idealuri.

Mediul politic românesc te deființează într-un mod barbar și brutal

Trebuie să vă mărturisesc de la început frustrarea enormă pe care o are cineva care intră în politică. Mediul politic românesc te deființează ca om în tot ceea ce poți să reprezintă, într-un mod barbar și brutal. Am simțit

în toate componentele personalității mele această presiune care îți desfințează imaginea de profesionist. Eu vine dintr-o zonă a științei unde criteriile de valoare sunt foarte precise, nimeni nu poate să conteste – în cazul meu – poziția în domeniul mineralogie, unde am articole și cărți. Dar în politică se poate spune orice: *Este o nulitate, un pietră, un adunător de pietre.* Ești desființat ca om de cultură și ca manager. N-are nici o importanță dacă ai preluat o instituție incipientă, într-o stare catastrofă și ai creat o instituție modernă, este de ajuns un singur montaj de televiziune, cu douăzeci de oameni adunați de undeva și mai mulți ziariști, ca din-

Ştefan Aug. Doinaș

tr-o dată să se lanseze o sintagmă: *Incapabil să rezolve problemele studenților.* Ești anulat, în fine, chiar în demersul politic. N-are nici o importanță dacă muncind 16 ore pe zi, 7 zile pe săptămînă, reușești să creezi o strucțură sau nu. În același timp se poate spune orice, de pildă: *Este un nimeni!* Și, într-o țară în care înjurătura este forma preferată de exprimare, sintagma se preia. Poate acest sistem periculos a fost motivul pentru care intelacții nu au mai intrat în politică directă. Și cine pierde? Pierde această țară, pentru că orice loc rămas liber este totdeauna ocupat de incompetenți, de corupți, de hoți sau de oameni care își pot satisfacă orgolile pe care în domeniul lor de activitate nu sunt în stare să și le satisfacă.

Presă îmi este profund ostilă

Aș vrea să vă întreb și eu: Ce-ar fi trebuit să fac în ultimii 4 ani și n-am făcut? Ce se cunoaște din ceea ce am făcut? Și, în fine, toate reunite într-o singură întrebare: Ce-mi reproșăti, de fapt? Cu excepția a două–trei segmente dintr-un ziar sau un sfert al unei pagini dintr-un alt ziar, toată presa îmi este profund ostilă. Și este mo-

mentul să întreb: Ce mi se reproșea-ză, de fapt?

Oamenii sănătoși doar de proasta gestiune a țării și de corupție

M-am gîndit să iau cu mine, tocmai pentru că așteptam un tir al presei, înregistrarea dezbatelor cu președintele Iliescu. Le-ai citit de nenumărate ori specialiști, le-am citit și eu, „la rece”, acum trei săptămîni. Nicic din ceea ce am spus nu a încetat să fie valabil. Ar fi suficient să mă prezint acum cu acest mesaj, pentru a spune că, deși el a fost preluat (nu înțimplător), pentru a fi compromis, este, în esență lui, valabil în continuare. Sper să-l vedet și pe d-l Iliescu zîmbind mai convingător decît mine de pe acest fotoliu și să apreciază ce s-a întîmplat din ceea ce a promis. Unde este milionul de locuri de muncă promise? Unde este turismul montan? Unde sunt ajutoarele date pensionarilor? În '90 nu a făcut nici o promisiune, era suficient de puternic ca să se joace cu cei doi candidați. În '92 a fost obligat să promită, din disperare. Important nu este ce vrem să spunem noi oamenilor, ci ceea ce oamenii doresc să afle de la noi. Așa cum înainte să-mi cumpăr mașina „Dacia” mi-am cumpărat cartea mașinii „Dacia”, aşa cum înainte să folosesc un medicament cîtese formula chimică, modul de întrebunțare și contraindicații, am învățat economie, politologie, sociologie, administrație din cărți, din viață și de la cei care conduc marea politică a lumii și pe care am avut onoarea să-i întîlnesc. După părerea mea, oamenii nu sunt interesați decit de două subiecte: prima este proasta gestiune a țării timp de sase ani (și, repet, sase ani, fiindcă sub sintagma regimul Iliescu, indiferent de guverne, de partide, în spate este o persoană al cărei nume este Iliescu). În al doilea rînd, oamenii vor fi interesați de problemele de corupție, de hoție, de acest sistem mașină. Probabil președintelui Iliescu îi va fi foarte greu să explice de ce trebuie să i se dea încredere să facă în următorii patru ani ce n-a făcut în sase ani în care a avut la dispoziție totul: majoritatea parlamentară, guvern, instituții. Eu nu voi arunca în discuție nici un fel de probleme, și de aceea am respins oferita senatorului Valentin Gabrielescu, care îmi oferea „bombe” privind președintele. Este momentul responsabilității individuale și eu mă voi limita la programul pe care l-am conceput. Important este să subliniem că știm ce trebuie să facem, cum trebuie să facem, cu cine să facem și că și avem cu cine.

Directori de campanie electorală

Călin Anastasiu (GDS): V-ați ales șeful de campanie?

E.C.: Da. La ultima conferință de presă am venit înconjurat de cinci persoane, toate sub 30 de ani, cu cel puțin un master în științe politice sau în administrație publică în Statele Unite sau în țări europene. Noul șef al Departamentului Electoral este Vlad Roșca, un tînăr care s-a pregătit timp de 4 ani cu specialiști Partidului Conservator Britanic pentru a

Emil Constantinescu

conduce grupele de tineri. Luni o să anunț că pentru candidatul nostru la postul de primar grupul său de sprijin este condus de o mare personalitate (d-l Ion Caramitru). În spate sănătoși doi tineri, exersați în management și marketingul politic. Pentru campania preșidențială vor fi întrunite, de asemenea, aceste două componente: în față o personalitate de importanță (ea este fixată și în clucără de pe-acum), și un administrator al unei campanii, care va fi extrem de profesionist. Campania emoțională din '92 a fost o aventură minunată, dar provocările sănătoșe sunt totul altfel.

Candidatura la Senat

Cristian Preda (GDS): Care a fost raționamentul pe care l-ați făcut atunci cînd v-ați decis să-vă prezentați și în alegerile pentru Senat?

E.C.: În '92 nu am candidat și pentru Senat, pentru că aveam o singură variantă pentru care rămîneam în politică – președinte. Cealaltă variantă a mea era să mă retrag și să mă dedic carierei universitare. Fundamentarea deciziei din '92 a fost de tip de imagine. În '92, românii aveau nevoie de imaginea unui om care să nu urmărească avantaje, iar politica să în special Parlamentul erau private (și aici mai sunt private astfel). Ca o surse de avantajele. În '92, după ce am pierdut alegerile, m-am gîndit dacă este moral ca după ce ai tras după tine aproape 5 milioane de oameni să le spui: *Scuză-mă, nu mi-a reușit, mă duc să scriu o carte, am trebă mea de rector etc.* Eu nu vreau să evoc discuțiile cu oamenii care s-au dus, dar adevărul este că există un președinte al Convenției – care s-a retras în 1992 – și care mi-a spus: „Dumneata ai putea să faci acest lucru“. Am rămas în politică. După cum știi, președintele Coposu a candidat pe locul unu la Senat. Într-o alianță este foarte dificil de transat acest loc. Colegiul meu mi-au solicitat să candidez la Senat pe locul unu pe lista de București, care, în mod tradițional, este al președintelui Convenției Democrate. Dacă se face o paralelă cu modul în care a candidat la Senat președintele Iliescu, ea este usurătoare și dezonorață. Ca să candidezi la Senat, potri-

față în față cu presa I

vit Constituției, trebuie să fii înscris într-un partid politic. Și atunci, președintele Iliescu, deși președinte în funcție, s-a înscris formal într-un partid politic. Eu nu sunt președintele României și nu incalc Constituția făcând acest gest.

Electorat anxios

Mircea Toma (Academia Cațavencu): Am să evoc niște studii care s-au referit la electoratul din '90-'92, care s-a dovedit extrem de anxios. În acea epocă, lozinca pe care a folosit-o Iliescu a fost Un om pentru linisteoa noastră, iar lozinca Opoziției a fost Votă schimbarea. Probabil că parte din rezultatul defavorabil de atunci s-a datorat acestei necunoașteri de către unii a situației reale a electoratului. Acum ați spus că oamenii se tem sau sunt nemulțumiți de gestiunea proastă și de corupție. Dar oare își doresc ei altceva? Pentru că s-ar putea să avem surpriza paradoxală că omul este foarte nemulțumit de ceea ce se întâmplă, dar se teme de altceva.

E.C.: În '92 s-a întîmplat o cedare reciprocă: Iliescu mi-a cedat orașele (pentru că era clar că nu putea să facă nici un miting, de la primele încercări eșecul a fost total), dar a preluat în mod intelligent satele, unde eu nu putteam merge, pentru că nu aveam timp. Eu trebuia să-mi construiesc prin mitinguri imaginea de om politic: nu mă cunoșteau decât universitarii și GDS. Numai că și dacă aveam toate sondajele de opinie, mesajul ar fi fost tot acela în 1992, pentru că cineva trebuia să reprezinte schimbarea. Or, rolul meu a fost atunci să-i extrag pe acei oameni care doreau schimbarea și care nu mă părăsit. Acum lucrurile stau cu totul altfel. Am sondaje de opinie pe computer. În afară de cei care doreau schimbarea, există unii care n-o doresc, și sunt unii angajați, alții nehotărți. Acest segment electoral, dezamăgit politic (dar nu militant activ pe partea celalaltă), este un vot negativ, care va hotărî alegerile. Prin Contractul cu România am înlocuit schimbarea în general cu schimbarea pentru fiecare om. Acum se lucrează Contractul cu Bucureștiul, iar oamenii noștri sunt obligați să facă fiecare dintr-ei un contract cu fiecare județ și cu fiecare comună. Oamenii se tem de schimbarea, în general, dar sunt interesati de schimbarea în special.

Liviu Mihaiu (Academia Cațavencu): Credeți că acum, în '96, tărani vor înțelege instituția speranței și Contractul cu România?

E.C.: Contractul cu România este făcut pentru tărani. Nu se găsesc acolo problemele celor din uzină. Pentru asta noi facem acum un program special de reabilitare a industriei românești. Dar tărani se regăsesc cu toate problemele lor în Contractul cu România, fiindcă ei sunt tinta noastră acum.

L.M.: Ar trebui să-l citească fiecare tărani...

E.C.: Păi, asta facem. Se pleacă tot timpul în sate. V-ă invita o dată în Moldova. Eu am să fiu la Vaslui și la Bârlad săptămâna viitoare. Nu mă mai duce la Brașov, la Timișoara, pentru că, oricum, pe toată zona Transilvaniei Convenția apare pe primul loc. Noi mergem acum la Gorj și prin sate.

Voce: Vă mulțumim pentru invitație, nu putem să vă însoțim...

E.C.: Știi, sănătă independent... Dar oricum, o caricatură cu un pom rumb în mină puteți să-mi faceți!

Voce: Pozați?

(Risete)

Ce aveți să ne reprosați nouă, presei?

L.M.: Mai devreme ați întrebat aici ce aveam să vă reproșăm. E foarte greu să îi spui omului în față... dar aș forma aceeași întrebare: în ceea ce ne privescă, ce aveți dumneavoastră să ne reprosați nouă, presei?

E.C.: În toată existența mea, am un singur punct slab: m-am obișnuit, trăind cu studenți, cu colegi, în facultate, să fiu înconjurat de simpatie. Și am plecat pe această simpatie a presei. În anul '90, '92, presa era toată cu ceea ce numim noi forțele democratice. Cei din partidele din Convenție sau Alianță, spuneau și ei, ca toți oamenii niște prostii, dar se trecea peste asta și se trăgea cu toată forță într-o direcție. Era normal să nu mai fie așa, aceste sisteme se aplică începătorilor: esti în arenă, ai forță, trebuie să fiu atacat. Nu mă pot plinge - cu atacurile stau foarte bine. Dar cind există o disproportie enormă de forță, un președinte care are tot - televiziune, radio, logistică -, care își face propaganda și campanie cu banii mei și cu ai dumneavoastră, iar celălalt nu are aproape nimic, decât munca lui, a da la fel într-un și în altul mi se pare cel puțin incorrect. În doilea rînd, deci,

nu duce neapărat la democrație. Trăim acum o mercenarizare a presei, care este reală. În '90, idealul oamenilor care scriu coincidea cu ceea ce scriau. Atunci erau pe aceeași baricadă. Acum, ca să fiu plătit la revista unui personaj important (cu papion sau nu), trebuie să scriu pe direcția: Demolați-l pe Emil Constantinescu, indiferent ce face! Nu scriu, ai plecat!

Și atunci, oamenii onorabili, cu care am fost alături, cărora minorii le-au atacat redacția cind îmi atacau mie laboratorul, dintr-o dată nu mai au nici o amintire de atunci. Totul s-a sters. Este ordin să-l lovim pe Emil Constantinescu, îl lovim. Aici am ajuns. În '92 spuneam că Securitatea este cea care răspinde diversiunile, zvonerie. Nu mai aveam nevoie de ei. De pildă, la Alba Iulia, eu am dat următoarea declarație: „Contractul cu România este o ofertă politică complet nouă. El nu mai vorbește despre nivelul de trai și somajul“. În România toate ticăloșile se fac inteligent. Aici o ducem foarte bine. Și Televiziunea Română ne-a lucrat așa în '90, dar admitem - acolo erau inamicii noștri -, să team în față sîrmelor ghimpate. Acum îi văd pe cei cu care am stat noaptea, că la fel de intelligent și subtil te lovesc pe la spate. Sînt oameni care mi-au spus foarte clar: Nu vă mai omorî să faceți campanii de specialiști în imagine, n-aveți nevoie de ei, dați-ne 100 de dolari. Astă e problema. Noi n-avem bani. Dacă eu găsesc, spuneți-mi că nu contează banii acum.

M.T.: V-am ascultat cu atenție și vreau să evoc din nou un moment din 13-15 iunie 1990, cind Televiziunea informă că cei care stau în piață sunt „plătiți cu oarece dolari de forțe oculute care îi adună acolo, împotriva noastră, a celor aleși“. Nu știu dacă ei credau ce spuneau sau dacă acesta este un algoritm tehnic foarte bine pus la punct de discreditare a unui fenomen social.

Voce: Și în Cecenia este tot așa...

M.T.: Probabil că este și un algoritm, dar eu sunt convins că există și mecanisme psihologice care dezvoltă la o persoană, convingerea că atacurile care sunt aținute asupra ei sau asupra grupului pe care îl reprezintă, sunt plătite. Teoria conspirației este foarte parșivă, nu poate fi niciodată infirmată. Să interpretați dumneavoastră că presa este acum mai puțin liberă decât a fost, și un enunț pe care îl accept. Pentru că, într-adevăr, există interes economic și este tipul de presă care nu există în '90, care reprezintă interes pur economic, păruiești între diverși afaceriști mari. Nu enunț gazetelor cu pricina. Și, de asemenea, există explicit presă de partid, care își poartă piatra acestui statut. Presa de partid nu trăiește nicăieri în lume prin forțe proprii. Dar e un avertisment: să nu alunecați în tentația (spontană și firească) de a interpreta tot demersul agresiv al presei, ca fiind coordonat de o sură unică, occultă.

E.C.: Vă mulțumesc pentru transfereaza discuției într-un registru mult mai subtil. Așa este. Ca să lansezi o informație trebuie să şochezi și de abia

apoii ajungi la elementele subtile ale discuției, care de fapt sunt importante. Și cu asta ajungem la ceea ce vomă să aflu: ce mi se reproșeză, de fapt? A spune: E slab, n-are sanse, nu-i suficient. Deci - o analiză.

L.M.: Întrebarea mea, dacă aveți ceva de reproșat presei, a fost, trebuie să recunosc, o întrebare-capcană. Erau posibile două răspunsuri: Nu am nimic de reproșat presei, sau: Am ceva de reproșat presei. Din punct de vedere al productivității electorale, primul răspuns mi se pare că ar fi fost cel mai bun. Pentru că, dacă intrați în această toamnă diplomatică într-un

Liviu Mihaiu

Mircea Toma
(la o altă întîlnire decât la GDS)

orice ai face, nu există nici un fel de criteriu de valoare. În al treilea rînd, cu trimitere specială la ziarul dumneavoastră, el dă în cel care are putea, dă în Opoziție, dă în toți. Dar numele Patriciu nu l-am văzut în acesti ani. În afară de mine, de PNȚCD și de Coposu, pe ceilalți nu i-am prea văzut. Nu există o turelă, care se învîrte ca să lovească pe toti. Nu egal. Am înțeles: este în frunte, este lovit mai tare. Să dăm lămuririle pe față: eu sunt acolo, cu reflectoarele pe mine, dar nu. Presa poate trebui să mă atace, eu n-am ce să fac. Eu n-am unde să-mi spun părere decât tot în presă. Chiar cind am vrut să spun unele lucruri în România liberă, d-l Băcanu nu mă publicat.

Mercenarizarea presei

Se spune: Opoziția nu e unită. Presele însă este unită? Presa este în stare să ducă un demers pînă la capăt, cum îi cere Opoziției? Economia de piață

conflict cu presa, chiar dacă are un tiraj de 3.000 de exemplare, cum are Cotidianul, este total neproductiv. Presa este ca o femeie sensibilă, aproape bolnavă de nervi, pe care dumneavoastră trebuie să o cucerîți. (Risete) Să-i oferiți bomboane, să-i complimentați, să-i gratulați. Daci trebuie să-i cucerîți. Dacă îi reprosați că nu vă iubește, atunci apare acea tensiune dintr-dumneavoastră și presă, care nu se rezolvă așa. E un lucru pe care vi îl reproșez.

E.C.: E perfect adevărat. Nu înseamnă că nu aveam răspunsul pregătit, am prietenii foarte mulți împrejur și care mi-au spus: „Fii atent, nici rău despre presă. Spune-le toată vremea că sunt minunați, n-ai nimic să le reproșezi“. Însă, eu am - și în politică - mari deficiențe, și una din deficiențele mele de om politic, pe care am plătit-o de foarte ori foarte dur, este că nu am practicat tipul astă de joc. Eu cind am ceva de spus, o spun. „Domile, eu cred că nu trebuie să mai candidezi“ sau „Dumneata nu trebuie să mai faci...“. Daci eu cred că adevăratul elogiu adus presei este cel pe care îl fac eu acum. În momentul în care nu-i tratuzi ca pe niște copilași. Daci dumneavoastră îmi puneti întrebarea, eu știu de ce mi-o puneti, eu știu care este răspunsul...

L.M.: Dar aș fi preferat să mă mintă!

E.C.: Bun. Preferați să vă mint și să vă spun: „Băieți, sănătă minunați, vă iubesc!“. Și, de fapt, spun „Doamne, bine că am scăpat!“. Nu. Eu cred că am adus un elogiu presei, fiindcă v-am tratat ca pe niște prieteni adevărați cărora le spui ce crezi.

(Va urma)
Pagini realizate de
GABRIELA ADAMEȘTEANU

DOMINIQUE SCHNAPPER

Națiune democratică și naționalism etnic*

Acest studiu își propune o definire mai riguroasă a noțiunilor de etnie, stat și națiune. Ideea modernă de națiune, spune autoarea, se înțemeiază nu pe apartenențele etnice, ci pe principiul cetățeniei. Națiunea democratică, nedepin realizabilă, are ambiiția de a depăși prin cetățenie toate apartenențele și fidelitățile particulare; o utopie creațoare, susține autoarea, care va dinamiza și proiectul construcției europene.

(Urmare din numărul trecut)

Națiunea și Statul

Confuzia termenilor – națiuni, etnii, naționalisme – în viața socială este rareori produsul întâmplării. Cuvintele reprezentă, așa cum am spus, atât obiectul cît și instrumentul conflictelor ideologice și politice. Tocmai de aceea, ele sănt folosite, cu sau fără intenție, în chip echivoc. Din secolul al XIX-lea, în viața socială și politică, conceptul de etnie a fost desemnat prin termenul de popor. A numi etnia – concept științific – prin cuvîntul popor – termen politic – înseamnă, implicit sau explicit, să-i acorzi dreptul de a-și revindica independența politică, dreptul de a deveni națiune-unită-

te politică. Faptul că și în literatura științifică națiunea este în mod voit confundată cu etnia se explică prin aceea că orice etnie în epoca naționalismelor poate, în numele dreptului popoarelor la autodeterminare, să pretindă și fi recunoscută ca națiune unitate-politică: Renan a înțeles foarte bine că era vorba de un principiu revoluționar. Națiunea este adesea assimilată statului, deoarece orice stat pretinde și fi expresia unei națiuni democratice. Ambiguitatea termenului de națiune în viața socială ține de faptul că este legat în mod necesar de principiul modern al legitimității politice și de temeiul coeziziei sociale. Este, de altfel, motivul pentru care națiunea democratică rămîne astăzi un model implicit, la care se face referință, în multe cazuri, în mod pur simbolic.

Cînd cetățenia prevalează asupra etnicului

Plecind de la aceste definiții, asori să pun în evidență următoarele:

1. opoziția de principiu între națiuni democratice și etnic;
2. ambiguitatea sau tensiunea manifestată în realitatea concretă a națiuni democratice între principiul cetățeniei și inevitabilă dimensiune etnică a oricărei unități politice.

III

EUROPA

Opoziția dintre națiune democratică și etnic

Revendicările naționaliste au făcut mereu apel la noțiuni etnice pentru a-și justifica revendicările. Militanții naționalisti invocă dreptul propriu etnii de a forma o națiune independentă în numele limbii, religiei, culturii și istoriei comune. Se află aici un paradox pe care l-a remarcat deja Gellner: popoarele sau conducătorii lor revindică crearea unei națiuni civile în numele etnicului¹. Dar acest fapt nu trebuie să-i determine pe sociologi să-i urmeze pe militanții naționaliști și să renunțe la analiza obiectivă.

Națiunea democratică este prin definiție antietnică, deoarece însuși principiul ei sau logica sa constă în înglobarea prin cetățenie a populațiilor, oricare ar fi apartenența lor etnică.

Căci națiunea democratică se caracterizează prin ambiiția de a transmite prin cetățenie apartenențele particulare, biologice (că de puțin ar fi ele percepute), etnice, istorice, economice, sociale, religioase sau culturale. Națiunea democratică își propune să integreze populațiile prin cetățenie, depășind diversitățile concrete, prin transcenderea caracterelor particulare. Ea definește cetățeanul ca pe un individ abstract, fără să-i ofere o identitate particulară, dincolo de dincolo de toate determinările sale concrete. Oricare cetățean se bucură de aceleași drepturi, trebuie să îndeplinească aceleași îndatoriri și să se supună același legi, oricare i-ar fi rasa, sexul, apartenența la o comunitate particulară, religia, caracteristicile economice și sociale.

De aceea, laicitatea, în mod special, este un atribut esențial al statului modern: ea permite transcenderea diversităților de apartenență religioasă și consacrarea trecerii credințelor și practicilor în domeniul vieții private, transformarea domeniului public într-un loc neutru din punct de vedere religios, comun pentru toți cetățenii, oricare ar fi biserică de care aparțin. Laicitatea simbolizează faptul esențial că lantul social nu mai este religios, ci național, deci politic. Dar principiul laicității nu se opune ca aplicarea sa, în diverse națiuni democratice, să ia forme foarte diferite. Se înțelege că în societățile concrete există tot felul de forme de recunoaștere reciprocă și de negociere între statul laic, bisericici și grupurile religioase. Dar toate națiunile democratice se înțemeiază pe un principiu de laicitate.

Ideea de cetățenie se află în centrul practicii democratice, caracteristică pentru modernitatea politică. Ea se bazează pe respectarea, dincolo de diferențe și inegalități, a demnității fiecăruia și pe un tratament egal din punct de vedere juridic și politic. În numele acestei idei, se manifestă străduința de a se depăși prin drepturi unile etnice și etnico-religioase. Ideea națiunii democratice este o utopie creațoare.

NOTE

¹*Nation démocratique et nationalisme ethnique – studiu apărut în revista Dialogue, nr. 5/septembrie 1995.

¹Ernest Gellner, Nations and nationalism, Blackwell, Oxford, 1983.

*Subtiturile aparțin redacției
(Continuare în numărul viitor)*

Traducere de HORATIU PEPINE

REVISTA PRESEI

Noroi și catifea

accepte. Proaspătul aspirant a declarat că visul lui este să pună la loc, pe Casa Poporului, tricolorul. Foarte bine. De ce vrea însă Ion Coja să ajungă mai întâi la Cotroceni pentru o astfel de îspravă? În Adevărul de sămbătă, 9 martie, candidatul pedearisto-vătraș povestea într-un interviu cum a primit el vestea că va candida la funcția supremă în stat: „Că în copilarie, pe plajă din Constanța, cînd jucam fotbal (...) și mă simteam epuizat, dar fericit! (...) Eram – și eu și d-l Surdu – învingători. Pentru că făcuserem amîndoi un meci frumos, cel puțin a două zi, cînd d-l Surdu (...) a creat acea lovitură de teatru, cu totul neașteptată, a fost ceva fantastic... Mărturisesc, visam acest moment, dar, cum nu cred în visuri, nu mă aşteptam să-l și trăiesc aievea. Pe scurt, acel Congres, după părere mea, a marcat nu atîn moment politic important, cît unul literar“.

Tocmai de aceea îi recomandăm lui Ion Coja să facă o cercere la Uniunea Scriitorilor pentru obținerea unei camere la casa de creație Cumpătu Sinaia (unde e mai răcoare decât la Constanța!) și să facă literatură tocmai pentru că „din nou realitatea a ținut să arate că este cea mai bună scriitoare“.

• România literară (numerele 8 și 9) se înviorăzează brusc găzduind un text al Monicăi Lovinescu: „Istoria cu arhive sau fără“. Pornind de la volumul lui Vladimir Bukovski, *Jugement a Moscou* (Ed. Robert Laffont, 1995), Monica Lovinescu readuce în discuții absurditatea în care „comunismul dispără fără urme, dar cei care-l serviseră păstrează mai departe puterea“.

În 1991, fostul disident Bukovski se întoarce în Rusia ca să organizeze procesul comunismului (un proces care, pe măsura trecerii timpului, pare tot mai imposibil). Bukovski pătrundea în „archive Comitetului Central, spre care erau transmise toate rapoartele KGB-ului. Noii stăpini de la Kremlin acordă lui Bukovski dreptul de a consulta dosarele, de a lua note, dar nu și de a fotocopia. Paznicii de la aparatele de fotocopiat și arhivarii sunt seduși de o

mică minune a tehnicii japoneze cu care s-a prezentat fostul disident: un computer de buzunar cu un scanner. În tempe Bukovski se preface a lua conștiințios note, de fapt fotografiază cu scannerul documentele și le introduce în computer. Pin să-si dea seama supraveghetorii, sute, mii de pagini de primă însemnatate sunt înmagazinate în memoria aparatului.“

Intruct redacțiile occidentale nu sint interesate de astfel de materiale, „Bukovski dă adăpost principalelor piese de arhivă în această Judecată la Moscova (...).“

Istorica a fost scrisă, de pildă, așa: Jaruzelski a declarat starea de razboi, ca nu cumva să intervină militar Kremlinul în Polonia. Astfel s-a apărăt generalul polonez și bănuim că doar din această pricină un disident ca Adam Michnik s-a împăcat în final cu el și s-au prezentat braț la braț la televiziunea franceză (sevență deosebit de penibilă: au trecut vreo doi-trei ani de atunci și tot n-am șters-o de pe retina). Reiese din dezbatările Comitetului Central că, în nici un caz, Moscova nu pregătea vreo intervenție militară și că Jaruzelski o știa: fusese deja refuzat cind reclamase trimiterea de trupe sovietice (...).

Toată lumea bănuia că partidele comuniste din lumea liberă, ca și mișcările afiliate pentru pace, să susținute material de Moscova. Erau însă necunoscute, pină la deschiderea primelor arhive sovietice după 1991, proporțiile extravagante ale acestui ajutor. Bukovski insistă asupra lor: „Fondul special de ajutor pentru organizațiile muncitorii de stînga“, creat la Moscova, dispunea inițial de 16.550.000 dolari subvenții anuale, la el contribuind masiv și țările satelite pină în ultimul deceniu. România vărsa, la sfîrșitul anilor '60, o jumătate de milion de dolari, ca și Cehia, Polonezia, Ungaria. În 1990, ultimul an al funcționării sale, Fondul dispunea de 22 milioane de dolari“.

Bukovski constataj amar: „Viața în Rusia pare să plece din nou de la zero, fără regrete, nici remușcări, fără cel mai mic efort de a regăsi experiența suferită. (...) Dacă vinovății nici nu simt nevoie să ceră iertare, cauza e desprătată. Un om nu poate renăște fără suferință, fără o rezervă dureroasă a fostelor lui valori și cu atât mai mult nu poate renăște și fără care a trăit timp de atât de decenii sub cea mai monstruoasă dintre minciuni. Nu există decât un caz în care renasterea s-a produs: Germania după razboi. Nemții au devenit conștienți de greșeala lor națională. Si astă deoarece crimile lor au fost condamnate de întreaga omenire“.

(RODICA PALADE)

• În Academia Cațavencu (nr. 9/5-11 martie 1996), pe pagina cu întâmplări reale, citim o anchetă semnată de Liviu Mihai și Cornel Ivanciu care demonstrează felul în care SRI a infiltrat redacțiile publicațiilor inconfondate. La seminarul „Transparență Securitate – Securitatea Transparentă“, „Nicolae Uliaru, șeful Biroului de Presă al SRI, a recunoscut că există jurnaliști în unele redacții care nu sunt altceva decât agenți SRI. Deoarece dezvaluirea a creat stupoare, Uliaru a justificat o asemenea acțiune prin contracarea unor atacuri la adresa SRI. Care nu pot fi transcate decât prin dirijarea unor jurnaliști, în perspectiva în care instituția lui Mărgureanu nu a putut stabili contacte cu anumite redacții agresive și nici nu și-a putut permite penetrarea presei cu personal specializat, din lipsă de fonduri.“ În cazul special al Academiei Cațavencu, Eugenia Bocea, angajată ca secretară, a fost racolată de UM 0215; ea a furnizat informații confidențiale din interiorul redacției, cu scopul sădăt de „a credita ideea că suntem coruși și puși pe evaziune fiscală“. După ce a fost dată afară, o parte din datele culese de Eugenia Bocea au fost publicate în Curierul Național, Magazin al fratilor Păunescu, „Ulterior, academicienii au aflat că Eugenia Bocea lucrau cu Adrian Paradovschi, angajat pentru difuzarea publicației, pentru expertiza contabilității și arhivarea documentației. Comanda de înstrânsare a datelor a fost făcută personal de Eugenia Bocea lui Adrian Paradovschi, care a scos din arhivela Fundației „Cațavencu“ acte de salarizare, state de plată pentru colaboratori și situația incasărilor, deconturilor datorilor și achizițiilor de bunuri, din drepturile de autor, reprezentând „Almanahul Academiei Cațavencu“ pe anul 1995“.

Rezultă, din expunerea acestui caz, modul în care Securitatea (spre a nu mai bate capul cu SRI, SPP, SIE etc.) a sătuit să se adapteze realităților: ideologic, supravegherea nu-și mai are rostul atât timp cit ziaristii scriu ceea ce chiar găindesc. Pe cale financiară, însă, prin introducerea unor crîști care pot sabota și apoi informa, SRI-ul găsește o cale posibilă de a reduce la tăcere o voce neconvenabilă. Felicitări, domnule Mărgureanu, felicitări, domnule Ulieru (de acum și de pe vremea cînd scriați în ziarul patronat de Eugen Barbu și C.V. Tudor).

• Ion Coja, senator PDAR, a fost investit de partidul său să candideze la președinția României, dar numai după ce președintele Surdu a primit un mesaj de la Dumnezeu s-o facă! Ion Coja n-a precizat însă de la cine a primit el mesajul să

ADRIAN MARINO

Cultura oficială

V

(Urmare din numărul trecut)

Relațiile culturale externe

Din rațiuni de pură propagandă, cultura oficială acordă o importanță deosebită relațiilor sale culturale externe. Situație plină de urmări, cu explicații structurale profunde. De aici provin și toate viciile fundamentale ale relațiilor culturale oficiale externe actuale. Cel puțin patru dintre acestea au efecte de o deosebită gravitate. Unii pot spune de-a dreptul catastrofale: monopolul riguros, controlul strict, centralizarea și birocrațizarea greoaie, inevitabil neficientă. Peste toate plutește umbra grea a dogmei, prejudecata fundamentală a oricarei propagande externe de acest tip: efortul de a impune – cu orice preț – sistemul, criteriile și ierarhia internă a valorilor publicului *extern*, de cu totul altă orientare, nivel și mod de percepție culturală.

Toate insuccesele propagandei externe provin din aceste împrejurări esențiale: neadecvarea, în primul rînd, a sistemului la „orizontul de așteptare” al publicului extern căruia îl se adresează (ca să folosim și noi o expresie curentă a „esteticiei receptiei”). Fiționarea totalitară impune – peste tot – suprarealizarea construcției sale abstracte, *pur ideologică*, litătii imediate. Fiindcă o contrazice în mod radical, acestea sunt total negate, ignorate, declarate inexistente. Nu sunt luate niciodată în calcul. Sistemul funcționează ca totdeauna în gol, conform logicii sale mecanice, imanente. și dacă în interior el se poate impune prin constringere și poziție politică, în exterior aceste metode tipice se dovedesc total ineficiente. Cum să impui un... „clasic al partidului”, tradus în 30 de limbi (vezi, între altele, cazul lui Zaharia Stancu), unei prese literare libere și nedirigate? Toate eșecurile propagandei literare externe de aici provin. Studii și texte recente, între altele, despre „rateurile“ literaturii române în Italia, ale unor observatori străini (Gheorghe Caragiani și Adrian Niculescu, 1995) demonstrează, încă o dată, această neplăcută dar inevitabilă situație. De același „succes” s-au bucurat și așa-zisele „Zilele României” de la Roma (19–23 septembrie 1994).

Foarte caracteristică este, în același timp, și mentalitatea „organelor” investite cu astfel de activități. Nu mai luăm acum în discuție pseudo-activitatea unor misiuni cultural-diplomatice, simplă convenție pentru „acoperirea” unui alt gen de activități. Evident, astfel de „rezidenți” nu au nici o competență culturală reală și nici o preocupare efectivă în acest domeniu. Ne limităm doar la metodele și optica funcționarului cultural mediu, inofensiv și, ca să ne exprimăm astfel, „aseptic”.

E are preocupările sale esențiale, aplicarea „acordurilor culturale” existente în primul rînd. Ceea ce, în mod inevitabil și obligatoriu în astfel de cazuri, presupune birocrație, formalism și mai ales salvarea unor aparente. Îl interesează, de fapt, doar

Din episoadele trecute: • Cultura oficială se sprijină, ca înainte de '89, pe centralizarea bugetară și este considerată o „proprietate de stat”. • Produs tipic al „noii clase”, activistul cultural se consideră singurul reprezentant și apărător al culturii române. • Acest nou „ciocoi roșu”, conformist și mediocru, continuă să fie favorizat Academiei, al emisiunilor culturale TV, al premiilor și publicațiilor oficiale. • Un alt produs tipic al epocii comuniste, „scriitorul oficial”, a supraviețuit după 1989. • Categorie profund ambiguă, în care licheaua patentă coexiste cu „conștiința nefericită”.

litera unor articole și respectarea unor termene calendaristice. Cum? Nu are nici o importanță. Spiritul și „colaborarea” de tipul: „*officialul-care-stă-de-vorbă-cu-alți-oficiai*”. Deci „*officialii de la noi*” cu „*officialii de dincolo*”. Aceștia, adesea la fel de mediocri, dar cu mai multă experiență și libertate de spirit, surd și acceptă regulă formală a jocului: discursuri convenționale, interviuri, inaugurări de expoziții, vernisaje, premiere, lansări de cărti etc. Cine nu observă însă ritualul mai totdeauna gol al acestor manifestări?

Instituțiile culturale externe românești – de altfel, puține la număr – au, ca să fim că se poate de indulgență, un randament scăzut și din cauza altui vicu fundamental. El ține tot de structură, respectiv de modul de selecționare a „cadrelor” specific sistemului. Nu interesează competența reală, ci poziția și ierarhia politică. Deci... ceea ce se vede și cu ochiul liber prin astfel de „servicii externe”. Incompetența, lipsa totală de relații

în domeniul editorial, publicistic și didactic-universitar pentru care au fost „acreditați” se agravează brusc, în împrejurări nu mai puțin tipice.

Înainte de 1989, aceste posturi de „acoperire”, sau pur și simplu parazitar-sinecuriste, ocupate în genere de vagi „literati” sau de și mai aproximativi „oameni de cultură”, pur și simplu blocau sau se dezinteresau total de eforturile depuse de unii (entuziaști, naivi, don-quipioți, iluzioniști etc.) care încă se mai încăpăținău să întreprindă efectiv ceva. Și, uneori, culmeal, chiar și reușeau... Intervenea atunci

nut într-o misiune ceva mai lungă la Viena. Intervine apoi, pe lingă eterna incompetență, eliminarea sub diferite forme din standurile oficiale ale unor expoziții internaționale de carte, a „privatizaților”, a editurilor particulare și, în tot cazul, neîncurajarea acestei „concurențe”. Dar preocuparea centrală la astfel de târguri de carte a fost și este doar prezentarea unor „autori” și „cărți” oficiale. Ultimul episod de acest gen (Frankfurt, 11–16 octombrie 1995), unde, după relatările presei, „în această superproducție editorială mondială România s-a prezentat modest, ca de obicei”, a pus din nou în evidență precaritatea unor astfel de „prezențe românești”. „La conferința de presă organizată de Böhlau Verlag, d-l Gabriel Liiceanu l-a «plicat» pe președinte cu întrebarea dacă i-a plăcut standul României, la care acesta a replicat că de vină este Ministerul Culturii”. Ceea ce nu mai era de demonstrat...

Nu e de mirare deci că apar periodic nemulțumi și proteste. O decepcie permanentă și apăsătoare se face mereu simțită. Dar nostalgia reformei, chiar dacă de o evidentă imperioasă, pare mai curând expresia unui ritual al contestării unui sistem decit o speranță reală. Acesta nu poate fi reformat, de fapt, decit în ansamblul său. Ceea ce nu înseamnă că ultima Declarație de la Neptun, lansată cu prilejul „Întîlnirii scriitorilor români din întreaga lume” (5–10 iunie 1995), nu este pe deplin legitimă atunci cind cere: „O restructurare profundă și serioasă a sistemului... în actualele condiții politice, acest deziderat rămîne, din păcate, irealizabil.

Nu poate fi uitat, în sfîrșit, nici comportamentul profesional, literar-artistic etc. al funcționarilor culturali externi. Concepția lor este că doar ei dețin mandatul irevocabil și definitiv al selecției valorilor români exportabile, al ierarhizărilor și „promovărilor” externe. De unde un dublu partizanat al criteriilor oficiale în primul rînd, dublate de cel al „vietii cultură-literare“. Acești funcționari duc cu ei în străinătate întreaga mentalitate, idiosincrasie și sisteme de relații formate în țară. Criticul care le-a receptat cîndva negativ, ca să dâm un singur exemplu, va fi exclus prin definiție. Criteriile dominante sunt subjective și arbitrale, personalizate și abuzive. Cei ce nu sunt simpatici, „pe linie” etc. sunt blocati, sabotați, respinși sub o formă sau alta. Lucrează, în sens invers, și favoritismul, cointeresarea la mica înțelegere, amabilitatea serviciilor reciproce, „tu ești mare, eu sun mare” etc. Fără îndoială că orice sistem de relații presupune și o anume suplețe și chiar diplomatie. Viața literară, în definitiv, nu poate fi transformată de nimene într-o junglă. Dar realitățile oficiale sunt mai tarziu decit dezideratele noastre, pioase și, în condițiile date, iremediabil naive.

(Capitol din Politica și cultură. Pentru o nouă cultură română, în pregătire la editura Polirom din Iași)
(Continuare în numărul viitor)

mașina de fabricat fantasme
ANDREI CORNEA

Emil Hurezeanu
ÎNTR
CINE
SI LUP

Gabriela ADAMEȘTEANU
Răsărescu MIHAI
Călin LINCĂU
Monica LOVINESCU
Vivian POPESCU
Paul COJOCĂREANU
Klaus PETRU CULIANU
Mihai BOTZ
Nicușor MANOLESCU
Emil CONSTANTINESCU

Obsesia politicii

CĂRȚI DE VÎNZARE LA SEDIUL „22”

GABRIELA ADAMEȘTEANU
Obsesia politicii (5.000 lei)
ANDREI CORNEA
„Mașina de fabricat fantasme“ (4.400 lei)
EMIL HUREZEANU
„Într cîine și lup“ (5.000 lei)

Să pot cumpăra prin comandă, trimițînd contravaloarea în contul Editurii Two and two, nr. 402302096427 Bankcoop, Filiala Piața Română, plus taxele de expediere contra ramburs. O dată cu trimiterea banilor în cont, doritorii sănătății să expedieze la redacția revistei „22”, pe numele Ana Istrate, o copie de pe chitanță conform căreia banii au fost văsați în cont, numele și adresa unde să își se expédieze carte. De asemenea, se poate cumpăra și de la sediul redacției.

CRONICĂ PLASTICĂ

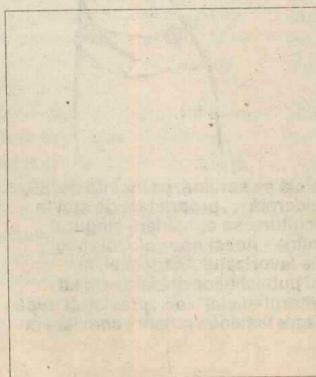
Ordine și disciplină

*Expoziția Cézanne, Paris, Grand Palais,
septembrie 1995 – februarie 1996*

„O bună afacere”, acesta a fost titlul comentariului concluziv apărut în *Le Monde* în legătură cu retrospectiva Cézanne, probabil cea mai importantă expoziție dedicată maestrului modernismului. De ce oare „o bună afacere”?! Întrebarea nu și-ar fi avut răsturn dacă n-ar fi fost vorba de Cézanne, ci de Van Gogh ori Picasso, figurile legendare ale modernismului, ale căror mituri existențiale nu încetează să le crească cota, atrăgând cohorte de vizitatori seduși mai degrabă de „romulan” și, întreținându-se în imagine, decât de tușă sau culoarea în care s-a înfiripat ideea, legenda, drama. Fiind însă vorba de Cézanne, artist care n-a lăsat în urma sa nici o melodramă, ci doar o viață – aparent – plată, banală și o operă ca un edificiu lipsit de artificii pe gustul publicului, faptul că audiența expoziției a întrecut toate așteptările organizatorilor (în ciuda catastrofalei greve generale din decembrie), iar incasările au transformat-o în cea mai bună întreprindere expozițională a sezonului, apare nu doar ca o ciudătenie, ci ca o adevărată provocare pentru orice obervator al jocurilor de putere culturală contemporane. Reușita financiară a expoziției, aspectul care îl preocupa pe analistul de la *Le Monde*, nu reprezintă, în fapt, decât parteua vizibilă, monetară, a unui adevărat aiberg constituit din nenumărate, infinitizimale relații politice, sociale și culturale care au făcut posibilă împingerea operei și omului Cézanne sub reflectoarele culturii de masă. Aceasta este adevărată „afacere” a expoziției de la Grand Palais. O expoziție care, prin toate datele sale (autorul ales, sistemul de expunere „monografică”, științifică, organizarea scrupuloasă pînă la agresivitatea, ca a unei vizite într-o centrală atomică etc.) să arătă recomandat dintrucăpucă ca un reper de ocotit pentru amatorul de artă obisnuit. Paradoxul este că tot ceea ce în mod normal ar fi trebuit să dezangajeze publicul să-a transformat într-o atracție pentru sutele de mii de vizitatori, care nu s-au crampontat de piedici deloc neglijabile precum faptul – destul de neobișnuit – că nu se putea intra în expoziție decât cu rezervă făcută în prealabil, costul biletului fiind, și el, „deosebit” (aproape dublu față de celelalte expoziții și muzeee), la acestea adăugindu-se nu facilitatea, ci interzicerea accesului în grup, lucru cu totul opus practicii muzeale curente. Publicul însă alimenta zări de cozi de peste 100 de metri, în așteptarea pătrunderii prin cele două incinte de control succese, urmate de obligatorie defilarare prin față detectoanelor de materiale pri-mejdioase, după care vizitatorii erau preluati de supraveghetori instruiți să indice traseul (unic și invariabil) ce putea fi străbatut, vechind ca nimeni – lucru nemaiînășut! – să nu se întoarcă într-un loc prin care a mai trecut. Toate acestea flagante contraziceri ale modului lui de a administra o expoziție nu reflectă altceva decât nevoia organizatorilor de a modela conștiința publicului, pentru a-i inculca, de la primii pași, convincerea că acolo, înăuntru, se întâmplă altceva, cu totul altceva decât într-un muzeu de artă obișnuit. Se oficiază, adică, un ritual ce-i este împărtășit, ca o inițiere, umilului vizitator. Starea de alertă era întreținută cu toată acele mijloace de supralicitare a așteptării, la care se adăuga elementul

forte ce crea climatul de gravitate și presiune: duzina de mașini de poliție ce supraveghează Grand Palais și chiar camioanele cu trupe „antiteroriste” plasate în spatele său din apropiere. Toate acestea determină (putin agresive, putin ridicol) asemenea de fapt, o adevărată aură (de „importanță”) asupra operei lui Cézanne, arătând că prin această expoziție se urmărește, indiscutabil, ceea ceva. Ceva mai mult decât „o bună afacere”. Dar ce anume?

Paul Cézanne – Portret de fetiță,
ulei pe pânză, Muzeul Colecțiilor de
Artă, București, România.

N.B. Redacția își cere scuze pentru
absența ilustrației, dar la Muzeul
Național de Artă (dă care aparține
Muzeul Colecțiilor) nu există printre
materialele vizuale pentru public (cărți
postale, plante etc.) nici unul care să
reproducă singurul tablou de Cézanne
din România. Iar cine dorește să
fotografieze lucrarea trebuie să depună
în prealabil o cerere la directorul
Muzeului Național de Artă (!!!). Q.e.d.

Un cult public

Pentru o civilizație capabilă întră-
devar să-și creeze și să-și perpetueze o
„imagină” proprie, dispunind și de
mijloace rafinate pentru a o disemina
non-conflictual, singura problemă reală
consistă în selectarea fațetelor ce
compun acea imagine. Forța imaginii
nu depinde niciodată și nu depinde de
mechanismele de implementare, ci exclu-
siv de coerența opțiunii și de adecvararea
acesteia la orizontul social de așteptare
care determină asimilarea imaginii-gă-
lușă sau expectorarea, denunțarea ei
publică. Într-un context tipic de presu-
ne ideologică în care o integrează ritua-
lul și armătura socio-culturală exhiba-
tă cu supra-măsură la Grand Palais,
cărei imagini îl este, oare, subsumată
operei lui Cézanne?

Eroizarea forțătă întreprinsă prin
această expoziție urmărește, probabil,
o nouă „rotire a cadrelor” din fruntea
plutonului „greilor” modernismului. În-
trucit opera lui Cézanne este mult mai
restrânsă cantitativ decât – de pildă –
aceea a lui Picasso și, în plus, este în
marea ei majoritate concentrată în mu-
zeu (franceze), nu se poate considera că
în spatele acestei manevre de focaliza-
re a atenției publice ar sta interesele
marilor colecționari particulari, preocu-
pați de redistribuirea pieței artistice.
Adevărată beneficiară a întregului aran-
jament este însăși politica cultură-
lă franceză a momentului, ceea ce care a

orchestrat de alfel „partitura”, accentuând latura națională „francocentrismă” a maestrului din Aix-en-Provence. Încercarea de remodelare și reașezare de pe poziții naționale ale ierarhiilor modernismului s-a făcut simțită, pentru prima dată, spre sfîrșitul perioadei interbelice, cind, în ciuda efortului de adaptare la schimbările survenite (proclamind, „pe fază”, un „retour à l'ordre”), Picasso s-a văzut, treptat, susținut unor acțiuni concertate de marginalizare și discreditare a poziției sale de lider al Școlii de la Paris. Întrucit reprezenta de pe atunci – și cu atât mai mult reprezentă acum – apogeul culturii franceze în secolul XX, nevoie de a recupera în cosmopolita „Scoală de la Paris” o școală franceză era cu atât mai puternică resimțită cu cit, evident, nu era realizabilă altfel decât prin mijlocirea unor trucuri și trucăje ideologice. Faptul că în acel an Braque (francez pur-singur și, în plus, neatins de comunism) a acceptat – tacit – să fie contrapus lui Picasso și elogiat ca paradigmă avangardismului francez este mai puțin relevant pentru Braque însuși, cît pentru politica culturală – de dreptă – a vremii. Ecurile unei asemenea politici pot fi resimțite și în cazul Cézanne. Alegerea acestuia ca model pentru modernismul francez este întru totul explicable, întrucit Cézanne, atât omul și opera, se conjugă perfect cu imaginea ideală a profilului cultural specific francez. Definit – și acesta – tot în a doua jumătate a secolului XIX prin hipertrofarea autonomiei raționaliste a funcției reflexive în sistemul și în școală de gindire a lui Victor Cousin, el va fi perpetuat drept imaginea „de jure” a „filozofiei de stat” franceze. Acest proces de distilare a identității intelectuale va culmina cu consacrarea lui Descartes drept filozof național în perioada interbelică. Unui asemenea tip de radiografia (simili) critică a profilului spiritual național, Cézanne își se potrivește ca o mănușă: moment crucial (și poate final) în elaborarea „clasică” a realității, fondat pe un „criticism sui generis” al vizuului, mijloacelor expresive și perceptive, încrezător – încă – în existență și accesibilitatea „absolutului”, Cézanne poate fi prezentat, fără prea mari dificultăți, drept echivalentul, ipostazieră vizuală a cartezianismului. Într-un moment în care recursul la ordine devine cuvîntul de ordine și în circumstanțele în care culturii (naționale) își se conferă o – poate meritată – funcție cosmonotică, ordonatoare, iar „francofonia” se dovedește nu doar o politică culturală, ci, tot mai mult, una internațională, este normală resimțirea nevoii de o imagine plastică a acestor tendințe, nevoie de „francoplastie”. Iar numele acestuia s-a convenit să fie Cézanne. Indubitatibil, lipsa unei valoroase arte franceze a prezențului este și ea camuflată prin supralicitarea virfularilor artistice ale trecutului (încă) apropiat. Dar afluința vizitatorilor a demonstrat că „imagină” cultivată ideologic a corespus aspirațiilor și nevoilor unui public doritor de seriozitate și încredere în opera de artă, căutând o pânză bine lucrată, o tușă sigură, apăsată (chiar dacă adesea stinge), o pastă densă, consistentă, o imagine îndelung fabricată, profundă (fără conotații erotice, dacă se poate), total emanind, propunind, impunind o mentalitate stenică, apolinică, rațională, dar nu inutil incifrată în simboluri, ci deschisă către o realitate pe care în același timp o și traversează decis către orizonturi „îndicibile”, în cazul de față constantele organizării plastice a suprafetei, a cimpului vizual. Nu poate fi nicidecum întărirea deschiderea expoziției Cézanne concomitent (și la concurență) cu „Sexul artei” de la Centrul Pompidou. Faptul că expoziția Cézanne „a dat lovitura” arătată, o dată mai mult, că gustul public tinde de către ani către o tot mai acuzată neîncrere față de posibilitățile oferite artei

de mijloacele alternative (video, computer, instalații). Cele două expoziții se aflau la antipozi estetici nu doar în ceea ce privește mijloacele artistice, ci și în ceea ce privește „tinta”; publicul, se pare, e mai interesat de pictură și ideia de decât de sex și instalării.

Cézanne

Toate bune și frumoase pînă aici: imaginea este subtil compusă și perfect îndusă unui mental colектив lubrificat de propria-i așteptare sub seducția unei retorici naționale îscusit voalate. Singura problemă rămîne însuși Cézanne și opera sa: poate aceasta să susțină, să legitimeze o retorică raționalistă la ordinea zilei?! Paradoxul este că, la o privire mai atentă, însăși expoziția de la Grand Palais, prin chiar scrupulozitatea sa demonstrativă, lasă să-i scape imaginea unui Cézanne mult mai puțin coerent, mai degradă neliniștit și exasperant decât calm și confortant. Imaginea unei naturi echivoce, de provincială căpos, autodidact, limitat în știință și înțelegerea sa, strivit însă de o ambiție cu atât mai nemăsurată cu cît s-a autoflagelat întreaga viață (supremă măsură a orgoliului) cu biciul usturător al modestiei. Un artist care arăta tuturor, ostentativ, că nu dorește altceva decât să-și picteze peisajele și naturile moarte, dar care mărturisea – lui Monet – că, încă de la prima expoziție la Paris, voia pur și simplu să uluiască metropola cu... un măr. Un măr care nu reprezintă nici pe departe dorința de a pune în față gustului „decadent” al vremii bucata cea mai rotundă, echilibrată și plină de sine a unei realități cumsecade, filistine. De parte de a fi un elogiu luminos al „fotocelor pămîntului”, departe de a cochetă cu suficiență burgheză, emblematicele mere ale lui Cézanne se scaldă – aşa cum relevă, cu decenii în urmă, analiza lui Meyer Schapiro – în apele tulburi ale unor fixații erotice, lucru ce poate fi întrevăzut în repetarea, în lucrările sale de tineretă, a motivului păstorului (Paris din Troia) care oferă un fruct, un măr sau chiar un brâu de fructe unei zeițăti, nimfe sau unei muritoare. Simbol substitut, obținut prin „deplasare” și di-
simulare, mărul își explicitizează caracterul autoreferențial în raport cu artiștul, în lucrări-chieșe precum desenul („dublu-portret”) surprinzînd însuși chipul artistului și un măr care parță il oglindeste, dar mai ales în picturi precum faimoasa natură moartă cu *Amor de ghips, mere și cepe roșii* (1895) de la Institutul Courtauld din Londra, una dintre vedetele de la Grand Palais. Natură rafinat rudimentară, mizantrop din lipsă de audiență, cutreierat de melancolile altor vremuri („Eglogele” lui Virgil) erau la mare preț pentru el, Cézanne se balanzează perpetuu între pornirile impulsive compromisitoare. Unele îl vor face să-l urască pînă la patologic pe tatăl – eternul tată oedipian – moralizator, sicitor, disprețitor față de destrăbâlările de licean nepricopisit ale unui fiu ce-i răspunde, în ascuns, cu lungi, macabre poeme în metru antic trimise lui Zola, primul său părinte-substitut, de banii căruia depinde pentru o perioadă suficient de lungă pentru a ajunge să-l urască și pe el, pînă în momentul îndelung așteptat – și aclamat! – al trecerii pe lumea cealaltă a tatălui tiran. Tiran, însă îndeajuns de gospodar pentru a-i lăsa fiului o rentă co-i va asigura rîvnita posibilitate de a face pictură și numai pictură. O pictură care la început (seria de portrete ale *Unchiului Dominique*, lucrările cu subiecte alegorice – scene de rapt și destrăbâlări ale licean nepricopisit –, dar și o serie întreagă de naturi moarte, toate lucrate cu o pastă noroioasă, pe care artistul a întins-o, a prîtoit-o cu vădită placere, o placere pe care privitorul nu-o poate împărtăși, întrucât ochii îi sunt nefundă, se-nclăsesc în direle violente lăsate pe coaja tablourilor neguroase – emanind acea atmosferă

ră de beci umed din Casanova lui Fellini – de către fulgerele, lucurile lugubre ale corpurilor pictate în albul de linștolui) arată cu precizie locul din care a plecat Cézanne – un amatorism crunt, cu atât mai tipică ca și este mai apăsat, mai tensionat de nevoia de a crea imaginea a unui om care vrea (crede că vrea) doar să facă tablouri. Ideea că posedă totuși un talent, că poate și trebuie să facă pictură bună, nu este la Cézanne decât cel mai subțire și înselător învelis al unei alte nevoi, nevoia de a se exprima a unui om ocolit de talent, dar nătuit de vizuini. Deși expoziția tine cu tot dinadinsul să ofere o imagine analitică și istorică asupra operei lui Cézanne, însă înțelesind – sugerind – felul în care măiestria sa a evoluat, progresiv, de la primele încercări pînă la ultimele reușite, realitatea concretă a exponentelor dejoacă parcursul cunoscute (banal, previzibil) pe care l-a trasat organizatorii, arătând că, pînă la sfîrșitul vietii, maestrul din Aix i-a rămas străină acea mecanică a minții și miinii, acea superioară rutină care face – la Matisse, de pildă – ca orice lucrare ce-i poartă semnătura să fie rotundă, plină, să fie „operă”, chiar dacă-i vorba de un portret din trei linii. Dimpotrivă, întreaga operă cézanniană este presărată cu lucrări iremedabil proaste. Dar tocmai aceasta conferă o neobișnuină atracție pentru cariera unui artist care cu fiecare lucrare lăsa de la capăt întreaga problematică a picturii, ca și cum nimic nu s-ar fi aflat în spații său, ci tot înainte, într-un incetosat posibil. Or, acest epuizant efort, care nu poate fi calificat nici măcar ca o abilă, metodică strategie, o „*docta ignorantia*” plastică (în genul lui Klee), l-a făcut prea puțini alți artiști. Totuși aceasta îl distinge pe Cézanne de ceilalți – faptul că a lucrat întotdeauna fără acoperirea unei măiestrii apriorice, rămînind la chemeul primelor de a eșua oricînd (așa cum o face, atât ca ideatie, cât și ca rezolvare plastică, în seria de *Crâni* din perioada 1900–1905). El a produs (cu o conștiință subliminală a acestui fapt) un fel de metodă „precisă”, care nu este altceva decât firul greu vizibil încheiat spasmotic pe creastă de val a nenumăratelor nereușite. Chiar și tehnică sa, recognoscibila tușă cézanniană, a fost derivată conflictual din relația critică cu impresionismul (care i-a furnizat-o) și care îl nemulțumea într-atât încît, în raporturile sale cu cel de-al doilea tată-substitut, Pissarro, patriarhul impresionismului, s-a situat pe poziția unui discipol convins că – în ultimă instanță – e mult mai avizat „în materie” decât maestrul, al căruia caracteristic *pointillism* l-a salvat pe același Cézanne de la impăstările lăbărtate ale începuturilor. Prinind astfel un repere al rigurozității (punctul-modul), Cézanne s-a simțit îndemnat să tragă ultimele concluzii din aceasta, concluzii pe care Pissarro, sigur pe sine și încînat de „meseria” sa, nici nu s-a gîndit vreodată să le caute. În consecință, *pointilismul* cald și vesel al lui Pissarro este topit la flacăra rece și calculată a tușei grave cézanniene. La Pissarro, și în genere la impresioniști, punctul de culoare are întotdeauna o puritate, o strălucire și vibrație proprie, autosuficientă estetică, dar este lipsit de valențe structive autonome; exaltat plenar în sine, el nu poate însă să construiască o formă decât prin asociere cu alte puncte cromatice egale în intensitate, participind asadar la formă, fără să poarte în sine. Acest aspect i-a fost accesibil lui Cézanne, care a sesizat că impresionismul se îndreptă către dezagregarea vizuului holist sub impactul unui „individualism” plastic ce se releva, primejdișos, ca o însumare corporativă, o colectivitate de entități punctiforme independente dar nepuțincioase formal. Cézanne, dorind reale „să refacă arta lui Poussin după natură”, adică „să regăsească calitățile tablourilor din

muzeu”, își canalizează eforturile către elaborarea acelor mijloace capabile să producă tablouri „dintr-o bucată”, în care nici o pată de culoare să nu fie în plus, nejustificată de întreaga construcție. La Cézanne, pata de culoare (care nu mai are cromatismul pur, intens și autosuficient al impresionismului) este modulată în sine, ca un fel de entele plastică în care se impletește toate celelalte culori din tablou. Fiecare pata de culoare (de culori, mai precis) este o formă în sine, are o funcție precisă de articulare, nemaifiind un nit lucios și nesigur ce ține într-un precar echilibru schelele ambicioase ale tablourilor lui Monet, Pissarro sau Renoir. Prins ca un soarece în capcana propriului delir perfectionist, terorizat de imposibilitatea de a atinge „motivul”, Cézanne ajunge ca abia în ultimii ani de viață să mărturisească, stupefiant – după ce lăsase în urmă capodopere ce urmau să schimbe cursul artei secolului XX – „Am realizat ceva progresiv. De ce oare așă tîrziu și atât de trudnic?” (1903 – scrisoare către Ambroise Vollard). Aici, orgoliul care l-a animat o viață, făcîndu-l să nu dezarmeze în față dezinteresul publicului, se transformă, se dovedește drept cea mai strivitoare modestie. Cu atât mai strivitoare cu cît „lecția” sa începea de să dea roade. Lar aici nu intră multiplele variante ale post-impresionismului, și nici cubismul (și abstractionismul, succesorul acestuia), plasate în mod tradițional în descendenta sa, ci și unele dintre tendințele ce par că nu-i pot fi asociate. De pildă, există la Cézanne toată seducția facilului sentimentalism expresionist picassian din perioadele roz și albastră, în lucrări precum *Le Grand Baigneur* (1885) și *Baigneur* (1878), la fel cum există și virtuozitatea cromatică-gestuală în genul lui Van Gogh (*Une nouvelle Olympia*, 1870), sau ciudătenile anatomice, contorsiile preferate de un Soutine (în *Achille Emperaire*, 1870). Anumite compoziții, precum *Eternel feminin* (1877), în același timp profund studiate (atât ca iconografie, cât și ca organizare spațială), dar și, finalmente, de-a dreptul scăpate de sub control simbolic și structural din pricina intensității participării afective, ducând chiar la compozițiile complicate, la amețitoarele grupuri alegorice ale expresioniștilor germani. Toate acestea provin dintr-o irreductibilă, mereu reinăștoană anxietație emotională a artistului în fața „motivului”. Cea mai percutantă conjugare a anxietăților transpare în cazul nudurilor feminine. Modelele care-i pozau („femeiuștile”, cum le numea) îi creau atât de multe probleme – mărturisea el – încât în cele din urmă a renunțat la serviciile lor, caci se simțea supraveghet și tulburat în urmărire „motivului” tocmai de către corpul care se afa la discreția sa și-i oferea „motivul”. Din această pricină, în cea mai mare parte a creației sale – în care nudul rămîne o permanentă, pînă la sfîrșit: *Les Grandes Baigneuses* (1906), de la Philadelphia – Cézanne va apela la un nud-convenție, o construcție proprie, alcătuitură din reminiscențele modelelor academice din atelierele frecventate în tinerețe. Ieșind aproape în totalitate din imaginariul său, nudurile feminine devin mărturii cu atât mai prețioase ale vizuului cézannien, fiind impregnate de un mai intens erotism decât acela canalizat, decantat de raportul vizual cu modelul, cu trupul viu. Standardizate, nudurile sale au întotdeauna o impostare intepenită, înținind, întinzînd tabloul cu spatele lor precum stilpii frîngărilor cu rufe, descriind, neproblematic, diverse figuri geometrice cu picioarele, brațele și capetele lor de compas rotit cînd la stînga, cînd la dreapta, cînd înainte, cînd înapoi. Structural, nudurile acestea marchează doar niște regularități formale pe suprafețele pinzelor cézanniene. Dar ca imagine, ca simbol (nedorit, neștiut), ele subliniază o paradoxală (și neîntîm-

plătoare) ambivalență: înălțîndu-se monumental, ca niște coloane, nudurile feminine sănă vizibil marcate de o (e)rectitudine tipic masculină, exhibind o inconștientă turgescentă, rareori – poate niciodată – asociată cu canonul reprezentării corpului feminin. Ceea ce conțează pentru Cézanne este tocmai putința nudului de a înălța, de a se înălța în suprafața tabloului ca o boltă gotică, riguros ca un turn pe care împreună organice ale genului (stîni, pletele, sexul) sănă pur și simplu agățate, așa, într-o doar, fără nici o atenție, adesea rămînind indistincte, chiar invizibile. Aceste însemne („diferență”), tocmai ele sănă private de orice rest de erotism. Se poate spune că, „detaliul” fiind, acestea nu prezintă un real interes pentru Cézanne, care urmărea o formă esențială, abstractă. Dar nu e mai puțin adeverat că dacă aceste „detali” ar fi însemnat ceva pentru Cézanne, el le-ar fi păstrat și poate chiar subliniat în orice tablou, așa cum Matisse ori Picasso nu ezitau să scoată la iveală un asemenea „detaliu” ori de cîte ori aveau ocazia. Dintre toate însemnele genului, singurul care este tratat preferențial (făcînd ca nudurile sănă să fie simple cazuri de „cilindri, conuri și sfere” incarnate) este spatele, mai precis fesele (și ele destul de ambivalence ca funcție de discriminare sexuală). Acestea – expoziții fiind cu prînzătoare, o arată pe larg – reprezentă, încă din prima să perioadă, apendicele distinctiv și hipertrofiat care „creează” identitatea sexuală a personajelor feminine din lucrări precum *Râpirea* (1867), *Une nouvelle Olympia* (1873) sau nenumăratelor alegorii erotice în care personajele sănă – cu sau fără rost – goale, pictate cu o pastă densă, tremurătoare, posedată, care se întinde pe întregul corp sub forma unor tușe-buclă ce transformă nudul într-o concreștere de feze vibrîndă și fătătoră ca un aspic, însăscăt – aproape întotdeauna – de un erou viril, avîntă și noduros precum războinicul lui Andrea del Castagno. Că a existat o culpabilizare (și culpabilitate) a junelui Cézanne din pricina pulsuinilor sale erotice, este un fapt dovedit nu doar de „cîrtirea” unor asemenea lucrări și de referirile biografice (represaliile tatălui), ci și de atitudinea echivoică și neangajată vizibilă în portretele relativ tîrzii făcute soției sale, din care la Grand Palais sunt prezente patru, din anul 1890. E adeverat, Cézanne n-a excelat niciodată în finețile psihologice (ba chiar din contră), iar cine căută un Rembrandt în autoretratele sale – destul de numeroase – nu poate fi decât deziluzionat, găsind o pictură clară, dar un om, un personaj opac. În cazul portretelor făcute soției, în care se vede că și-a pus la contribuție întreaga „pătrundere” psihologică de care era în stare, dincolo de reușita picturală, n-a putut niciodată să depășească pragul unei expresii a feței și a corpului (îmbrăcat întotdeauna cu vesmintă modeste, de menajeră parcă) învariabil dulceagă, o duiose sălcie, sărată de zimbetul „melo”, trist și kitsch, de femeie muncită, epuizată de neajunsuri. O femeie care, fiind a lui, nu putea fi și un corp pentru pictura lui, deja spăsătită fătă de nudul real, epurată de delirul începuturilor, în raport cu care afiectunea băntăță față de soție apare ca un fel de răscumpărare. Căzănită și aceasta, căci de bună seamă, pe Cézanne îl interesau mai degrabă oamenii care nu aveau nimic de spus, nimic de arătat. Oamenii care se deau nemîscăti, deveniți „motiv”, așa cum sint faimoșii *Jucători de cări* (1893–1896), în care, forînd dincolo de psihologie, a atins parcă ceva din „eternul frantuzesc” al lui Balzac, Flaubert și Stendhal.

Cézanne?

„Etern frantuzesc”, poate, dar accesata întrreaga operă cézanniană, privi-

tă în afara cadrului politic actual, nu pare să aibă nimic în comun cu retorica rationalist-natională pe care î-o imprimează cultul public desfășurat la Grand Palais. E adeverat, la o primă vedere Cézanne pare un artist așezat, un burgher incățat de natură, preocupat să facă tablouri cinstite, muncite, care și merită (și-a meritat, mai tîrziu) bani. Dar astă doar la prima vedere. Însă tocmai astă conțează peatră public, pentru publicul primei, poate chiar singurei vederi. Pe această imagine au contat și organizatorii expoziției, știind că Cézanne (un pictor pentru pictori la urmă următori, incomprehensibil dată caracterului neapetisant al operei sale) nu face decât să inhibe publicul prin faima sa strivitoare, ale cărei rațiuni par indiscernabile în tablouri. Aici expoziția a funcționat cum trebuie. Asumindu-și „incompetenția” estetică îndusă, covîrșitoarea majoritate a publicului parcurgea galerile atent, ritmic, ascultînd cu religiozitate comentariul difuzat prin ghidul audio individual. Caz rarissim într-un muzeu, nimic nu vocifera entuziasmat „Ce frumos, ce interesant!”. Nimeni nu arăta nimănui: „Uite asta, uite pe cealaltă!”. Toată lumea privea cu urechile, înțelegea, învăța.

*

„O bună afacere”, expoziția Cézanne rămîne și un simptom acut al stării culturii franceze, care – pare-se – vrea să intre în secolul XXI așa cum a intrat și în secolul XX – cu un exacerbat simț național al cultului public pentru care și confectionează eroi potriviti, un sindrom post-religios de care societatea franceză suferă de la 1789 încolo. Numai că în secolul XXI cultura franceză vrea să pătrundă cu aceleși cadre (niciodată rezervate) cu care a spart frontal secolul XX. Lucru frumos, lăudabil. Dar nu cumva cultura este substituță astfel de memorie culturală, iar „a face” nu se confundă cu „a preface” și cu „a te preface”?

P.S. În România există un tablou de Cézanne, *Portret de fată*. El face parte din colecția Krikor Zambaccian și zace, actualmente, ca un borcan de murătură, în cămarile imbecile ale Muzeului Colecților de Artă. Sigur, ar fi putut să fie și mai rău: să nu fie, să nu mai fie. Portretul e din cale-afară de frumos. Probabil că nimeni nu-l a cerut autorităților române pentru expoziția de la Grand Palais. Și dacă ar fi fost cerut, probabil că n-ar fi fost dat. Doar e singurul nostru Cézanne; mai stii, dacă se-ntimpă... Rusilor nu le-a fost frică și ca atare lucrări remarcabile precum *Uvertura la Tannhäuser* (1869) și *Marele Pin* (1890–1895) au fost în centrul atenției. Evident, lor-le-au fost cerute. Dar astă pentru că se știa că există. Uneori însă trebuie să arăți că deții ceva ca să te poată cere. Este imposibil ca autoritățile culturale române să nu fi avut stîntă despre expoziția (internățională) Cézanne de la Paris și să nu se fi simțit cointeresate (pentru imagine, că și-aș se cheltuieni destui bani pentru ea, pentru publicitate, pentru prestigiu etc.) să facă și tu făptuitoră că tăra noastră poate contribui cu o lucrare importantă (dovedindu-și încă o dată europeană, francofilă etc.). Ce se știe însă despre *Portretul de fată* din România, din moment ce o lucrare clasică cum este monografia dedicată lui Cézanne de către Liliane Brion-Guerry atribuie acest tablou (văzut poate doar într-o fotografie) perioadei de început, confundindu-l cu o altă lucrare, asemănătoare, dar steașă, ternă. Aceasta în condițiile în care catalogul sistematic al lui Lionello Venturi îl reproduce (pe care însă aceea sa aflată încă în Franța, în colecția Paul Rosenberg) la numărul 676. Adică în perioada de maturitate, ceea ce este evident prin simpla examinare a tabloului. Dar cine să examineze?! Poate muștele, la vară...

ERWIN KESSLER

CORESPONDENȚĂ SPECIALĂ DE LA BERLIN

BERLINALE '96

Filme din Răsăritul Europei

Nu este nici un secret faptul că industria cinematografică din răsăritul Europei se află în criză. Atât într-o criză de identitate, cit și într-o criză economică. Cea de-a 46-a ediție a Festivalului Internațional de Film de la Berlin, ce s-a încheiat luni 26 februarie, a demonstrat o dată mai mult această stare. Dacă România, de pildă, a lipsit cu desăvârșire de pe afisele „Berlinalei”, asta nu înseamnă că nu se mai produc filme, ci mai degrabă că cele două producții noi prezentate juriului de selecție n-au convins sau nu au incadrat în tematica propusă. După opinia Adinei Darian, redactor-șef al revistei *Noul Cinema*, absența României de la Berlinală nu este o confirmare a „sindromului de persecuție”, de care suferă, din păcate, și o seamă de cineasta români. Reșpingerea filmului *Stare de fapt*, în regia lui Stere Gulea, și *Craii de Curtea Veche* de Mircea Veriu însemnă, potrivit altor critici români prezenți la „Berlinală”, „mare nedreptate”. În consecință, cele două filme românesti puteau fi vizionate doar la Tîrgul European de Film, la care avea acces doar „publicul de specialitate”.

Deși țări răsăritene ca Bulgaria, Ungaria, Polonia, Rusia, Cehia, Serbia, Slovenia, Ucraina, Azerbaidjan, Tadjikistan, Kirghizstan și China au fost prezente cu producții cinematografice noi, majoritatea filmelor selecțiate au tratat subiecte – ca să zicem

asa – nepolitice sau apolitice, inclusiv filme din China, Ungaria și Polonia, care au rulat în cadrul competiției. Totodată, mai toate filmele estice noi au fost realizate în coproducție cu firme occidentale.

Realizatorul chinez Yim Ho a obținut pentru cea mai bună regie un „Urs de argint”. A fost cea mai mare distincție obținută de un film de proveniență răsăriteană. Yim Ho evocă în filmul său *Soarele poate azi* perioada războiului civil din China anilor '20. Într-o țară macinată de anarchie militară, haos, săracie și nesiguranță, comandanțul unui batalion o întâlneste pe nevasta unui tăran muritor de foame. Abuzând de putere pe care o detine, militarul încearcă să „cumpere” pe tânără femeie. În cele din urmă, între cei doi se naște o stranie relație de dragoste, ce se sfârșește tragic. Celălalt regizor răsăritean distins pentru „contribuția sa deosebită la arta cinematografică contemporană” a fost polonez Andrzej Wajda, cu filmul său intitulat *Săptămâna patimilor*. În manieră convențional-realistică, Wajda demonstrează un tabu istoric. Este vorba despre problema antisemitismului polonez, inexistent în istoriografia comunistă. Acțiunea se petrece în anul 1943, în timpul răscoalei din ghettoul din Varsavia. O tânără evreică găsește un loc de refugiu într-o familie poloneză. Din cauza atitudinii antisemite a unor vecini, tânără este nevoită să-și

părăsească ascunzătoarea, ceea ce echivalează cu moarte sigură. Dacă președintele juriului internațional nu ar fi fost cunoscutul cineast rus Nikita Mihalkov, contribuția lui Wajda ar fi trecut neobservată. Prezența lui Mihalkov a stârnit, de altfel, o sumedenie de comentarii din principala declarăție slavofile și nostalgic-făcute acasă. Realizatorul excelentului film *Piesă neterminată pentru pianină mecanică* s-a abținut la Berlin de la orice fel de speculații politice. În anii trecuți, fiul co-autorului, care a semnat textul imnului de stat sovietic, a oscilat între tabăra generalului pucist Rutkoi și premierul reformist Cernomîrdin, ajungind la concluzia că n-are ce căuta în politică. Renunțând la mandatul său parlamentar, Mihalkov a anunțat că se va dedica din nou numai și numai cinematografiei. Prezența lui Mihalkov la Berlin, însă, n-a compensat absența din competiție a filmelor din Rusia. Noile producții rusești prezentate în celelalte secțiuni ale festivalului au fost subordonate principiului apolitic, ca de altfel majoritatea filmelor din celelalte țări răsăritene, inclusiv producția ungărașă, *Csajok* (Cutrele) a regizoarei Ildikó Szabó, prezentat în cadrul concursului. Szabó înfățișează trei cupluri diferite care sănătatea să devorde. Nu realitatea cotidianului postcomunist a distrus cele trei familii, ci motive extrapolitice, pe care le-am putea numi general umane. Într-o adevărată plăcare regizorului pentru situații absurd-anarchice, Szabó a alăturat clișeelor bine cunoscute pentru situații de divort și întrebare, la care nu găsește un răspuns plauzibil. Concluzia stereotipă a filmului maghiar este că nici un divort nu deurge fișec sau normal, aşa cum nu se știe la sfîrșit, cu exactitate, ce și cine anume a provocat ruptura.

WILLIAM TOTOK

Premiile Societății „Timișoara” pe 1995:
Lucia Hossu Longin și H.-R. Patapievici

Cu ocazia împlinirii a șase ani de la lansarea Proclamației de la Timișoara, Societatea „Timișoara” a organizat în sala Casei „Adam Müller Guttenbrum” ceremonia de conferire a premiilor societății și a ziarului *Timișoara* pe anul 1995. Laureată a premiului „Speranța” a fost Lucia Hossu Longin, iar H.-R. Patapievici a primit premiul „Alexandra Indieș” al ziarului „Timișoara”. Printre laureați s-a numărat și premierul Nicolae Văcăroiu căruia i s-a conferit premiul „Secera și ciocanul”.

TALK-SHOW-uri LIVE

RADIO TOTAL

FM 94,2 MHz
Tel: 677.37.90, 637.56.45

În fiecare zi, de luni până vineri, puteți audia la Radio Total, între orele 22,00–24,00:

- Luni:
Față în față cu vecinul – **IRINA CORBU**
- Martă:
Câinele de pază – **CORNEL NISTORESCU**
- Miercuri:
Punct și virgulă – **CARMEN BENDOVSKI**
- Joi:
Fiiți întreprinzători – **ADRIAN DUMITRIU**
- Vineri:
Taxiul de noapte – **N.C. MUNTEANU**

EDITURA ENCICLOPEDICĂ MYDO CENTER
specializată în literatură de informare (dicționare, encyclopedii, atlase)
pune la dispoziția cititorilor mari
DICTIONAR UNIVERSAL AL LIMBII ROMÂNE

de Lazar Șăineanu

Elaborată de un colectiv al Institutului „Alexandru Philippide” din Iași (Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Victoria Zăstroiu) și criticul Alexandru Dobrescu, prezenta ediție reprezintă versiunea revizuită, actualizată și completată a celui mai popular dicționar de autor din cultura noastră. Respectând principiile lexicografice ale autorului, ea se dorește a fi, deopotrivă, imaginea stadiului actual al dezvoltării limbii române și al lexicografiei naționale. Fiecare din articolele cuprinde sensurile proprii și figurate, uzuale și învechite, cu ilustrări din operele scriitorilor români, expresiile și locuțiunile în circulație, variantele arhaice, populare și regionale, precum și etimologia. Concepță în cinci volume, din care au apărut primele trei (volumele IV și V urmărind să apară în luniile aprilie și iunie 1996), tipărită pe hîrtie de calitate și legată în imitație de piele, noua ediție a Dictionarului universal este călăuză sigură a cîrca 15 milioane de români.

Puteți intra în posesia lui numai trimitînd talonul de mai jos pe adresa:

EDITURA MYDO CENTER, O.P. 10, C.P. 2060, IAȘI 6600. Tel/Fax: 032/17.63.32

TALON DE COMANDĂ			
Subsemnatul.....	cod.....	O.P.	domiciliat în.....
str..... nr..... bl..... sc..... et..... ap.....	doresc să		
primesc cu ramburs DICTIONARUL UNIVERSAL AL LIMBII ROMÂNE de Lazar			
Şăineanu	20.000 lei		
☐ vol. I (Encyclopedie)	21.000 lei		
☐ vol. II (Vocabular general A-D)	35.000 lei		
☐ vol. III (Vocabular general E-M)			
Semnătura.....			

Grupul Editorial All
– str. Carol Knappe 20, sector 1 –

vă invită vineri 15 martie 1996, ora 14,30, la librăria „Noi” (Sala Dalles) cu ocazia lansării cărții lui Dinu C. Giurescu, *Guvernarea Nicolae Rădescu*. Versiunea românească a cărții, apărută în 1994 la editura Columbia University Press, prezintă istoria ultimului guvern înainte de instaurarea comunismului în țara noastră.

400 pagini, 11.900 lei

POLIROM

colecția PLURAL
NOUTĂȚI

Paul Valéry
Criza spiritului și alte eseuri

Traducere de Maria Ivănescu, 276 pg. 5800 lei

„Trebuie să conservăm în spiritele și inimile noastre voința de luciditate, claritatea intelectului, sentimentul grandorii și al riscului, al aventurii extraordinare în care genul uman, îndepărțindu-se poate nemăsurat de mult de condițiile prime și naturale ale speciei, s-a angajat, mergind nu stiu unde!»

In pregatire: Virgil Nemoianu, *Microarmonia* • Arnold Van Gennep • *Riturile de trecere* • Vladimir Tismaneanu, *Balul măscăt* • Ignatius de Loyola, *Exerciții spirituale*

comenzi la CP266, 6600, Iași
Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111

CRONICĂ DE CARTE

Critica criticii

ION SIMUȚ, „Revizuirile”, Editura Fundației Culturale Române, 1995, 308 pagini, 4.900 lei

Ideea necesității revizuirilor critici, socrată de la sine înțeleasă de cei care, preluând formularea lui E. Lovinescu, au reactivat-o după Decembrie 1989, această idee s-a dovedit repepe, spre surprindere, cred, a susținătorilor ei, îndeajuns de impopulară, sfîrșitoare mai degrabă de ostilitate decât de adeziuni. Au privit-o ostili, cum era de altfel de așteptat, scriitorii satisfăcuți de situația lor literară, satisfăcuți dar și temători, tocmai de aceea, că s-ar putea să o piardă la o repunere în discuție. De ce să se revizuiască o stare de lucruri care le convenea? Tot oștii sătăcă de revizuiri s-au arătat și unii critici, simțindu-se și ei incomodări de acestea, ca alcătitorii ai unor scări de valoare ce s-ar fi putut prăbuși. Prestigiu, autoritatea în viață literară și le vedea pericolitatea de revizuirea unor autori și opere, a unor idei și orientări artistice pe care mizeră. În fine, ideea de revizuire nu era bine primită nici de publicul larg: conformismul natural al acestuia nu putea fi clintit cu una cu două, mai ales în contextul postdecembrist, caracterizat prin atitudinea prefaceri și rupturi, oricările nega unii sau alții, petrecute nu doar în sfera socialului. Vreau să spun că ideea revizuirilor critice nu a pornit numai din inițiative individuale, ci exprimă un proces, un fenomen de evoluție ce nu putea fi stopat. Lucrul a fost înțeles pînă la urmă și de spiritele inițiale refractare oricărui schimbări de perspectivă critică, înțeles de voie de nevoie, pentru că nu se puteau împotrivi pînă în pinzile albe evidențelor. Astfel că azi ideea legitimității revizuirilor este în general acceptată, iar controversele, atîtea că sunt, se duc în legătură cu dimensiunile acestora și mai ales în legătură cu criteriile după care să se facă: numai estetice sau și etice, politice sau de altă natură.

Problema criteriilor

Unul din criticii noștri preocupati de revizuiri, nu doar teoretici, ci și practici, este Ion Simuț, autorul, pînă acum, a două cărți puse sub semnul acestora. Una, *Incurziuni în literatură actuală* (1994), este consacrată perioadei postbelice și ajunge pînă la zi (capitolul „Starea literaturii după 1989”), iar cealaltă, din 1995, intitulată chiar *Revizuirile*, se întoarcă la literatura noastră din secolul XIX și din prima jumătate a secolului XX, pînă la al doilea război mondial.

Ne vom ocupa, în cele ce urmează, de a două carte, dar și la cealaltă ne vom referi, caci amindouă sunt structurate, cum arătam, de aceeași problematică a revizuirilor.

Pentru cercetarea intervalului literar postbelic, de patru decenii și jumătate (1945-1989), întreprinsă în *Incur-*

Ion Simuț

REVIZUIRI

EDITURA FUNDATIEI CULTURALE ROMÂNE

sioni...”, Ion Simuț socotește inoperanță vizionarea disociativă maioresciană și lovinesciană, ce da esteticului prioritate absolută. El afirmă limpede: „*Noua clasificare pe care o propun îmbină criteriul estetic cu criteriul politic*”. Alăturîndu-le acestora și criteriul moral, criticul va distinge „cu usurință” în spații contemporaneității, patru „literaturi paralele” („oportunistă”, „subversivă”, „disidentă” și „evazionistă”), clasificare bineînțeleasă discutabilă și care mă așteptam să genereze, mărturisesc, mai multe controverse decât a generat. Dar probabil că se vor mai ivi.

Să reținem deocamdată că în discursarea literară produse sub comunismul criticul s-a văzut nevoit, dacă nu să incalcă principiul autonomiei esteticii, în orice caz să-i asociază, în judecarea fenomenului literar, examinarea prealabilă a contextului politic și social-istoric în care acesta s-a produs. „*Pentru a descrie adecvat și exact – scrie el – literatura perioadei comuniste trebuie neapărat cercetată și definită în raport cu puterea politică, așa cum a fost de fapt constrinsă să existe. Abia în al doilea rînd intervine cerința de a o raporta la ea însăși ca artă și dinanism intern al evoluției estetice*”. Cum vedem, este vorba de o abordare în doi timpi a literarului: întîi în raporturile acestuia cu factorii din afara lui (politic, socialul) și apoi ca realitate intrinsecă.

Această poziție este valabilă, repet, în concepția lui Ion Simuț, pentru literatură perioadei comuniste, cu nemurăretele și nefastele injonctiuni ale politicului în literatură, în viață literară, cu veleitățile îndrumătoare ale activiștilor politici și cu încercările lui neobosite, de o diabolică perseverență, de a-și aservi arta telurilor proprii, propagandistică. Cind Simuț se ocupă însă de literatura anterioară epocii comuniste, ca în volumul *Revizuirile*, criteriul estetic devine din nou de primă importanță, cel moral și politic fiind numai în subsidiar invocat sau în desfășurarea cazurilor de deloc. De unde scoatem concluzia că scriitorii „vechi” pot considera numai estetic, pe cînd contemporanii pun, vrînd-nevrînd, cercetătorul operei lor și probleme etice sau de alt ordin – și cu atît mai mult le pun cînd este vorba de o perioadă în care esteticul a fost agresat pînă la anulare.

„Într-un mod nou”

Revizuirile lui Ion Simuț privitoare la cărțea mari scriitori români din veacul trecut și din prima jumătate a veacului nostru nu sint la fel de spectaculoase ca acelea pe care le-a consacrat, în volumul anterior, literatură actuală. Năzuința lui și acum de a înnoi receptarea sărăcă, totuși, să o bruscheze și să înfăptuiască „impiețătă”. La începutul studiului despre Creangă, criticul ne pune – și își pune lui însuși – cîteva întrebări care definesc spiritul moderat și chiar prudent, aici, al acțiunii lui revizuitor: „*Cum să ne apropiem astăzi de Creangă într-un mod nou? Se mai poate? Pe ce cale? Cu ce întrebări? Cu ce nedumeriri? Cu ce convingeri? Cu ce intenții? Cum să-i scoți opera de sub imperiul fetișizării tradi-*

tionaliste, fără a comite o impiețătă?”

O cale de apropiere „într-un mod nou” o aflat Ion Simuț întrebîndu-se, de pildă, „*pentru cine scria Creangă?*” și găsind un răspuns în amănuntul, cel mai adesea ignorat, că *Amintirile din copilărie* pertau, la publicarea în Convorbiri literare, o dedicăție: „Domnișoarei L.M.”. Domnișoara în cauză era Livia Maiorescu, fiica criticului, vizată de Creangă, consideră I. Simuț, nu doar ca gest de curiozitate față de tată, dar și ca o „instantă afectivă” întruchipind pe „copilul ideal”. Mai mult decît atât: această instantă afectivă a fost dintre aceleia care au stimulat umorul și melancolia *Amintirilor*, ca atitudini definitorii ale acestei opere. „*Pentru Creangă, Livia Maiorescu este o instantă afectivă, foarte necesară alături de instanțele estetice, intelectuale, reprezentate de Eminescu și Junimea. Ea este martorul care poate autenticiza adeverul sentimentului din Amintiri și de către acestoră girul afectiv. Cui să poată vestească el mai bine, cu umor și melancolie, cum trece timpul (căci aceasta este tema suverană a Amintirilor) dacă nu unei domnișoare?*” Astfel de interpretări ce fructifică aspecte ca și neștiute fac farmecul acestei critici mai degrabă recuperatoare decât revizuitoare, cum este și atunci cînd, pornind de la excentrica *Sic cogito* a lui Hasdeu, propune o lectură în cheie religioasă a operei cărturarului ce totdeauna simțise „atracția eretiei”, sau atunci cînd deslușește o filiație caragăliană în critica de azi a unor Radu G. Teposu, Cîstelecan, Buduca, Mircea Mihăiescu, Virgil Podoabă, Val Durdache, cultivațiori ai stilului ironic. Dar aceasta este, în vizuina lui Simuț, ultima serie de scriitori ce au încheiat „pactul literar” cu I.L. Caragiale, un pact menit înnoit prin generații, mai înainte făcînd-o Rebreanu, Sadoveanu, Călinescu, mai aproape de ei Marin Preda sau Paul Gherescu, pentru a ajunge, desigur, la generația ’80 (Cărtărescu, Lăcustă etc.), cu toții promovînd, în felurile formei și proporții, ceea ce criticul numește „caragălescul după Caragiale”. Dintre verigile acestui lanț post-caragălian, Simuț uită însă, pe nedrept, un șaizecist: Marin Sorescu. Un alt uitat, și tot pe nedrept: Teodor Maziliu.

„Un proces, o mișcare continuă”

Revizuirile lui Ion Simuț sint și o „critică a criticii”, raportări deschise ori subînțelis polemice, totdeauna lipsite de complexe, la opinii ale antecesorilor ce făcuseră carieră, multe dintre ele, în istoria noastră literară. Formulări ce păreau indislocabile ale unor E. Lovinescu sau G. Călinescu sint amenințate sau chiar respinse, „desființate”, în numele încredințării că nu se pot accepta „verdicte irevocabile”, „judecăți definitive” în critică. Aceasta este „un proces, o mișcare continuă” sau nu mai este.

Procedind astfel, Ion Simuț poate veni cu noi puncte de vedere despre Al. Macedonski, al cărui rol în literatura română i se pare supralicitat (după subestimarea de odinioară), în poetul *Nopților* și al *Rondelurilor* văzîndu-se, fals, un deschizător de orizonturi către modernism, cînd el nu a ieșit niciodată, de fapt, din terenul neoclasicismului; criticul poate deslușî, de asemenei, neașteptate apropieri, corespondente de atitudine între Bacovia și Cioran, în baza „lirismului negativității” și a temei „neajunsului de a exista”, de amândoi cultivate, după cum poate găsi nefondată teza elementarității lumii lui Rebreanu, în a cărui proză, analizată cu instrumentele psihocriticăi lui Charles Mauron, descooperă „un sentiment mai inalt și mai pur al vieții”.

Sint de aflat în *Revizuirile* lui Ion Simuț numeroase alte propunerile de in-

terpretare neortodoxă, mutări neprevăzute de accente, de sensuri ori su-

gestii de revalorizare globală a unor scriitori români prea repeđe uități sau imperfect cunoscuți, exersări îndrăznețe ale spiritului critic ce țintesc, toate, aruncarea în aer a inertăilor, a pre-judecăților inhibante. Autorul nu va reuși să ne aducă de fiecare dată de partea sa, prin stringența imbatăbilă a argumentelor furnizate, dar important este sensul atitudinii lui generale, care este activizatoare, fecundă, capabilă să înlăture multe cîșee și idei primitive. Dar să mai exemplificăm. Poemul emblematic „Plumb”, considerat astfel de totă critica de pînă aici, ar fi, după Simuț, „cea mai nefericită introducere în poezia bacoviană”, „sărăc în semnificații și univoc”, propune în schimb drept „fundamentală”, purtătoare ale „miezului poeziei bacoviene”, alte șapte poeme în care crede că găsi „axiomele definitoare ale universului liric bacovian”. Alte revizuiri: romanul *Gorila* al lui Rebreanu, despre care s-a instăpinit o rea opinie, impropiu citit numai prin grila criticismului politic, i se prevede o soartă mult mai bună în viitor, prin faptul că asociază două mari teme ale literaturii veacului: dragoste și politica. În comentariile de pînă acum, accentul a fost pus numai pe a două, sărăcindu-se astfel semnificația cărtii. În legătură cu E. Lovinescu, s-ar cuveni să fie abandonată teza falsă călinesciană despre „masca apolinică” a criticului („cel puțin o eroare de interpretare psihologică”). Lovinescu nu a recurs niciodată la „măști”, Lovinescu a fost, dimpotrivă, cultivator al celei mai lucide și mai dezvoltate imagini despre sine, dispus să se confeseze în oricare pagină, confesiv pînă și în lucrările lui de eruditie și de ideologie, cum ar fi *Istoria civilizației române moderne*. Întîlnim apoi, în cartea lui Simuț, cîteva inițiative propriu-zise recuperatoare, vizîndu-i pe Pavel Dan, I. Peltz, Alice Voinescu, autori cu merite subevaluate. Miră totuși puțină atenție pe care i-a acordat Hortensie Papadat Bengescu, „marea europeană” care nu constituie aproape deloc, pentru Ion Simuț, un element de raportare în discuția despre literatura noastră interbelică. Iar cel puțin într-un caz, al lui Panait Istrati, credem că Simuț rămîne el însuși prizonier al inertăilor de judecată, atunci cînd reia teza mult răspîndită a vieții acestuia „mai rezistentă decit opera”. Argumentul principal este acela pe care încă G. Călinescu îl folosește, cu istoriile literare franceze ce nu prea bagă în seamă pe Istrati, dar revîrtem din ultimii ani al interesului pentru literatura acestuia, prin publicarea la Gallimard a unei serie de opere, i-ar fi putut oferi lui Ion Simuț exemplul francez al unui caz tipic de revizuire.

În finalul cărtii, în textul dedicat lui Mircea Eliade, Ion Simuț dezvoltă (deși mai potrivit ar fi să spun enunță) ambițioasa teză despre „o schimbare de paradigmă” în literatura română. Pînă la Mircea Eliade, mitul romantic al geniului tinără, incarnat de Eminescu, dominase literatura națională. Prin Eliade se impune în aceeași poziție, înțeleasă să se impună, mitul bătrânilor savant, expresie a inteliectualizării secolului nostru, în care supremăția o deține „savantul prin excelенță”.

Au frumusețea lor asemenea construcții ideative, dar ne întrebăm și cîtă soliditate. Orice îngheșuire a viului între limite conceptuale poartă în sine riscul revîrsării și al stricării oricărei „paradigme”. Dar este în firea critică, care e, într-adevăr, „un proces, o mișcare continuă”, să producă ipoteze, să facă deducții, să aproximeze viitorul, desenind armonioase figuri geometrice pe nispîl mișcător al prezentului.

GABRIEL DIMISIANU

AVSHALOM MEGIDDON, ambasadorul Israelului în România

„Nu trebuie să ne lăsăm intimidați“

- Interviu realizat de ANDREI CORNEA -

Domnule Ambasador, în trecut au fost multe atacuri teroriste în Israel. Există ceva nou în atentatele comise de Hamas în ultimul timp?

Din punctul de vedere al „stilului“ atentatorilor nu este ceva nou, pentru că atentate sinucigașe au mai fost și în trecut. Numai frecvența lor actuală reprezintă o noutate.

Am auzit o declarație a șefului poliției israeliene, care spunea că, potențial, există un număr enorm de măre de tineri palestinieni kamikadze, dispuși să se sinucidă prin producerea de atentate. În ce fel, atunci, poliția și forțele israeliene de securitate vor fi capabile să facă față acestei grave sfidări?

În anumite zone din Fâșia Gaza și din Cisiordania există tineri voluntari dispuși la atentate sinucigașe, la a-deveni bombe umane, datorită indoctrinării religioase la care au fost supuși din partea unor personalități religioase islamice. Aceștia i-au convins pe tineri respectivi să lupte împotriva Israelului și a evreilor și să se sacrifice pentru Palestina și națiunea arabă. Eu sunt sigur că nici o religie, inclusiv Islamul, nu admite astfel de acțiuni. Aceste personalități religioase care i-au convins pe tineri să se sinucida omorind alti oameni, folosesc în mod cinic religia, Islamul, spre a obține avantajele politice. Ei trimit pe alții să moară, dar ei își trăiesc confortabil în orașele și satelor, în timp ce îi trimit pe acești tineri stupizi și fanatici să moară.

Autoritățile israeliene vor căuta să-i reprime pe acești oameni care trăiesc linistit, dar trimit pe alții să ucidă.

Noi am cerut autorităților palestiniene să-i urmărească și să-i aresteze, să fie mai severe în lupta împotriva terorismului, conform acordurilor de la Oslo. Pînă la atentatele de la Ierusalim și Tel-Aviv, autoritățile palestiniene au arestat cîteva persoane, dar s-au miscat prea lent. Cel puțin acum, ele acționează pe scară mai mare, dar nu sunt siguri că ele să devină adeverat decisie să distrugă complet Hamas-ul. Multă vreme, ele s-au dedicat mai ales unor grupuri mai mici, precum Jihad-ul islamic, de care nu se tem. Nu sunt însă siguri că Arafat și ai săi să sint pregătiți să se angajeze într-o luptă armată cu Hamas, care este o grupare mare. Aproximativ 30% din populația din Gaza și 20% din Cisiordania susțin Hamas-ul.

Dar rezultatele votului în regiunile autonome din Palestina nu au arătat un sprijin atât de masiv pentru Hamas!

Excelența sa Avshalom Megiddon, ambasadorului Israelului în România

Faptul se explică prin aceea că Hamas a cerut oamenilor săi să boicoteze votul. Totuși unii dintre acești suporterii au votat fie pentru Arafat, fie pentru reprezentanții opozitiei din Consiliu. Evident, nu numai autoritățile palestiniene au datoria să distrugă cel puțin aria militară a Hamas-ului, ci și noi însine trebuie să facem.

D-l Shimon Peres a declarat răzbuiitor teroristilor. Cum o va face?

Nu sună în stare să vă spun ce metodă de se vor folosi ori dacă va împlicaționa armata, alte forțe de securitate sau unități speciale. Intenția este, oricum, de a-i urmări oriunde ar fi și în orice moment, atât în teritoriul aflat sub jurisdicția noastră, cît și în cel aflat sub jurisdicția palestiniană.

Primesc teroristi ajutoare din altă parte, ca de pildă din Iran?

Nu știu dacă primesc ajutoare financiare. Poate că da, dar nu știu în ce mod ajung aceste ajutoare. Dar există contribuitori financieri atât în teritoriile palestiniene, cît și în anumite țări arabe – în special în Arabia Saudită. Aceasta nu înseamnă că guvernul Arabiei Saudite îi sustine, cît că există persoane private care le dau bani.

Atentatele teroriste au învenit anotimpul politică în Israel, la putină vreme înainte de alegerile generale. Care este situația lui Shimon Peres în confruntarea politică?

Știți că alegerile generale au fost avansate cu cîteva luni. Două săptă-

mini înainte de atentate, conform sondajelor de opinie, distanța dintre Peres și Netanyahu (candidat pentru postul de prim-ministru) și dintre Partidul Muncii și Likud, era de cca 13–15 procente în favoarea lui Peres și a partidului său. Acum diferența este de 0–5%, și, conform altor instituții de sondare, care au folosit procedeul obținerei opiniei prin 1.000 de apeluri telefonice (un procedeu discutabil după părere mea), Netanyahu l-ar depăși pe Peres. Oricum, este clar că distanța dintre cei doi a scăzut, ca urmare a atacurilor, deoarece oamenii pierd increderea în procesul de pace.

Cred că guvernul va reuși să reciunească încredere a oamenilor în continuarea procesului de pace?

Trebue să vă amintești că alternativa la procesul de pace angajat de guvernul Peres nu este răzbuiul. Netanyahu nu propune răzbuiul împotriva arabilor. Si el, și Likud-ul propun un proces de pace. Numai că ei au un plan și o ideologie alternative, potrivit cu care „Eret Israel“ (aceea ce altă națiune numește Palestina și arabii „Filistini“) e indivizibilă și trebuie să fie sub jurisdicția statului Israel. Iar palestiniștilor trebuie să li se garanteze statutul de autonomie, nu independența totală, precum bascilor în Spania. Oricum Likud nu intenționează să anuleze acordurile cu palestinienii.

Ei auzit că d-l Peres a fost amenințat cu moarte și că i-a reamintit de moartea

- Lansări de carte: „Gnozele dualiste ale Renașterii“ de IP. Cullianu, „Eu sănătăția. Geo Bogza în dialog cu Diana Turcon“
- Radu Negrescu, „Său: „A fi sau a nu fi român“
- Recenzie cărtii „Economie și prosperitate“ de J.D. Gwartney și R.L. Stroup realizată de Dan Cristian Comănescu
- Dominique Schnapper: „Națiune democratică și naționalism etnic (IV)“
- Virginia Marsh: „România constrinsă la o economie nemiloasă“
- Kenneth Murphy: recenzie la cartea „Plicul negru“ de Norman Manea
- Kurt Weyland: „Cele patru modele politice ale Americii Latine“
- Raport anual pentru drepturile omului privind România redactat de Departamentul de Stat al SUA
- Kántor Lajos: „Competiție?“

Din numerele viitoare

- Interviu săptămânii: Lazar Vlăsceanu, Ion Caramitru, Victor Cioreba, Alfred Moses, Anton Vătășescu, Ilie Năstase
- Octavian Paler îi răspunde lui Fey Laszlo
- Magda Cărnechi despre filmul lui Stere Gulea, „Stare de fapt“
- Dan C. Mihăilescu: „Un pericol blind: Ciorănei“
- Pavel Cămpeanu: „Balcanii văzuți din Bertinoro“
- Mihai Korne: „Armata română și NATO“
- „Costul și obligațiile politicii sociale românești“
- Adrian Marino: Cultură oficială (VI)
- Pomogács Béla: Dialog întelectual româno-ungar
- S. Damian: Falsul mit al lui Terminator
- Hari Kuller: „Mit, cultură, societate“
- V. Rizescu despre carte Irinei Livezeanu, „Politica culturală în România Mare“.

Redacția: GABRIELA ADAMEȘTEANU (redactor-șef); RODICA PALADE (redactor-șef adjunct); ANDREI CORNEA (publicist comentator); HORĂIU PEPINE (publicist comentator); OANA ARMEANU (șef secție socială); DIANA TURCONI, IULIAN ANGHEL (social); DAN PERJOVSCHI (grafician); ALEXANDRU CIRIP (secretar tehnic de redacție); RADU DOBÂNDĂ, LUCIAN PIUCĂ (corectori); MIRCEA IONESCU (șef serviciu difuzare); CONSTANTIN SATALLA (difuzare); MIHAELA CUCU (publicitate); ANA ISTRATE (șef serviciu finanță-contabilitate). Responsabil de număr: HORĂIU PEPINE.

Rubrici permanente:
H.-R. PATAPIEVICI (eseu), N.C. MUNTEANU (comentariu politic), ILIE SERBĂNESCU (comentariu economic), RALUCA STROE-BRUMARU (Parlament), MARIAN CHIRIAC (săptămîna politică), CEZAR BALTAG, HARI KULLER (istoria religiilor), DAN C. MIHĂILESCU (cronică literară), MAGDA CĂRNECI, ERWIN KESSLER (cronică plastică).

Corespondenți:
IOAN MUŞLEA (Cluj), DANIEL VIGHI (Timișoara), DINU MIHAI (Chișinău), ION MIRON DAMIAN (Paris), ADRIAN NICULESCU (Milano).

lui Rabin. Sunt serioase aceste amenințări? Înainte de asasinarea lui Rabin credeam că nu este nimic serios și că amenințările erau doar verbale.

Există și un terorism evreiesc, pregătit să se răzbune pe populația arabă, acum, după atacurile dezlanțuite de Hamas?

Se știe că micul grup al lui Amit a planuit de asemenea să lovească ținte palestiniene, în Cisiordania în special. Dar era vorba despre un grup minuscul. El, sau altii ca el, ar putea incerca să omoare arabi, dar sunt siguri că nu ar putea reuși decât o dată sau de două ori, deoarece infrastructura lor este foarte slabă. Nu poti compara micle și marginalele grupuri de extremiști evrei cu Hamas, care este o organizație puternică.

Oricic de marginali, ei l-au ucis pe prim-ministrul și acum ar putea oferi preteze teroristilor palestinieni pentru alte atacuri.

S-ar putea întâmpla, dar ei vor fi prinși. Nu vom tolera ca persoane în afara forțelor legale israeliene sau ale Autorității palestiniene să acționeze pe cont propriu.

S-a putut dovedi vreo implicare a unor ofițeri din forțele de securitate israeliene în asasinarea premierului Rabin?

Au fost asemenea supozitii, dar nici una nu a fost dovedită. Simple speculații.

În atentatul din Ierusalim au murit și cinci români aflați la lucru în Israel. Crede că vom asista la o scâdere a numărului de muncitori români sosiți în Israel?

Nu pot să spun precis în acest moment. Oricum, eu sper că cei care vor să vină în Israel nu vor fi afectați. În general, noi, israelienii, credem că aceste atacuri nu trebuie să afecteze viața noastră zilnică. Noi nu trebuie să ne lăsăm intimidați și dacă ne-am teme să ne urcăm în autobuze sau să ne facem să cumpărăturile, sau să umblăm mai mult de doi laolătă, ar fi ingrozitor. O astfel de intrerupere a viații normale ar reprezenta victoria teroristilor.

CITITORII DIN STRĂINATATE

se pot abona la revista "22" achitând la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunindu-l în

noile noastre conturi

deshide la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4024009230, pentru mărci în contul 4024009231, pentru franci francezi în contul 4024009235, pentru lire sterline în contul 4024009232, pentru franci elvețieni în contul 4024009233, pentru lire italiene în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală	80 \$	40 \$	20 \$
– 140 DM	70 DM	35 DM	
– 500 FF	250 FF	125 FF	
– 140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT	
– 56 £	28 £	14 £	
– 100 CHF	50 CHF	25 CHF	

– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia

– Israel

– SUA, Japonia, Australia

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Consiliul 22: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHNEA BERINDEI, EMIL HUREZEANU, VLADIMIR TISMĂNEANU, MIHAI ȘORĂ, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI. Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: "22". Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, e-mail: r22@r22.sfs.ro

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

ISSN-1220-5761